

BOGUMIŁA WIŚNIEWSKA

KAMA GUZIK

MARTA GRACZYŃSKA

Przez Zamek do Domu

**Poradnik dla
Małych i Dużych**

Twój dom może być duży lub mały, wiejski lub miejski, z tarasem, balkonem, piwnicą...
Każdy dom jest inny – inaczej zbudowany, ozdobiony i wykorzystywany.
Jest jednak coś, co łączy wszystkie domy na świecie – dom jest miejscem, w którym
czujemy się bezpiecznie i dobrze. Tak samo jak Ty korzystasz z Twojego domu,
tak królowie i ich rodziny wykorzystywali zamki. To właśnie był dom
dla królewskich dzieci. Dom królewien i królewiczów był większy niż Twój dom,
mieszkało w nim więcej ludzi i wyglądał inaczej niż współczesne mieszkania.
Pozwól, że zaprosimy Cię dziś do królewskiego domu, uchylimy rąbka tajemnicy
i pokażemy, jak wyglądało życie codzienne na zamku.

W książce znajdziesz zadania, które pozwolą zmienić Twój dom w rezydencję królewską.
Książka jest dla Ciebie – możesz w niej rysować i wyklejać, zapisywać pomysły
i inspiracje. Zaproś do zabawy najbliższych i bawcie się po królewsku.

**Kuchnia
i jadalnia**

**Łazienka
i toaleta**

Sypialnia

Salon

Gabinet

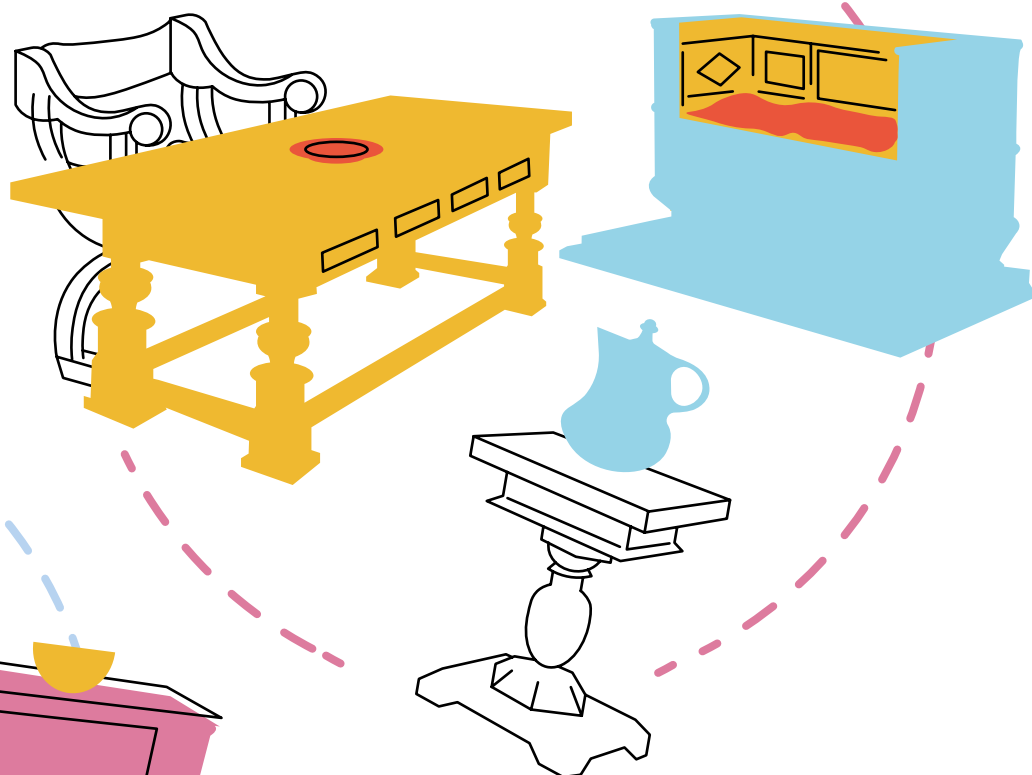
**Pokój
dziecięcy**

Garderoba

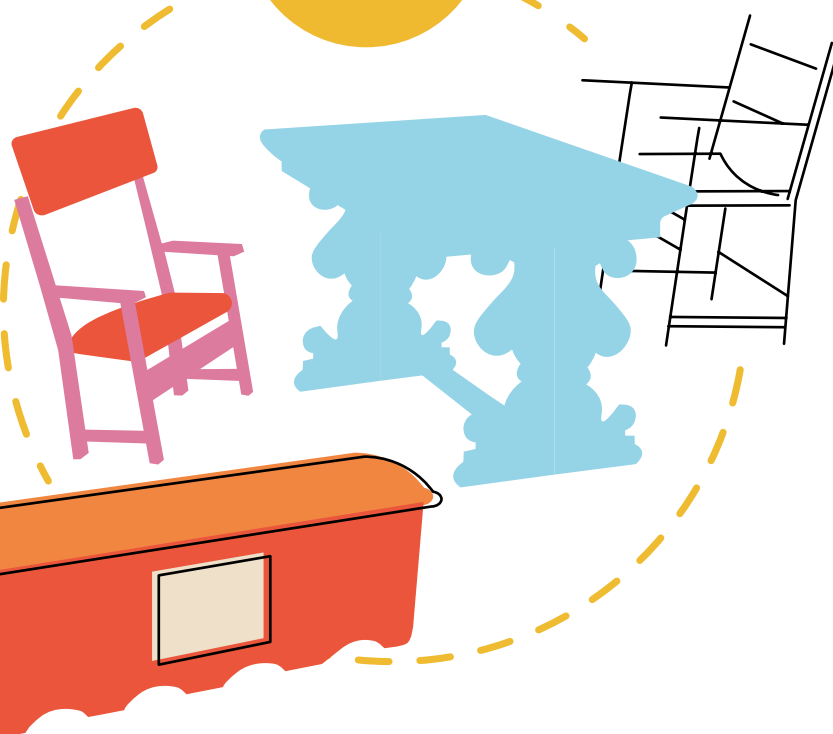
Ogród

DOM

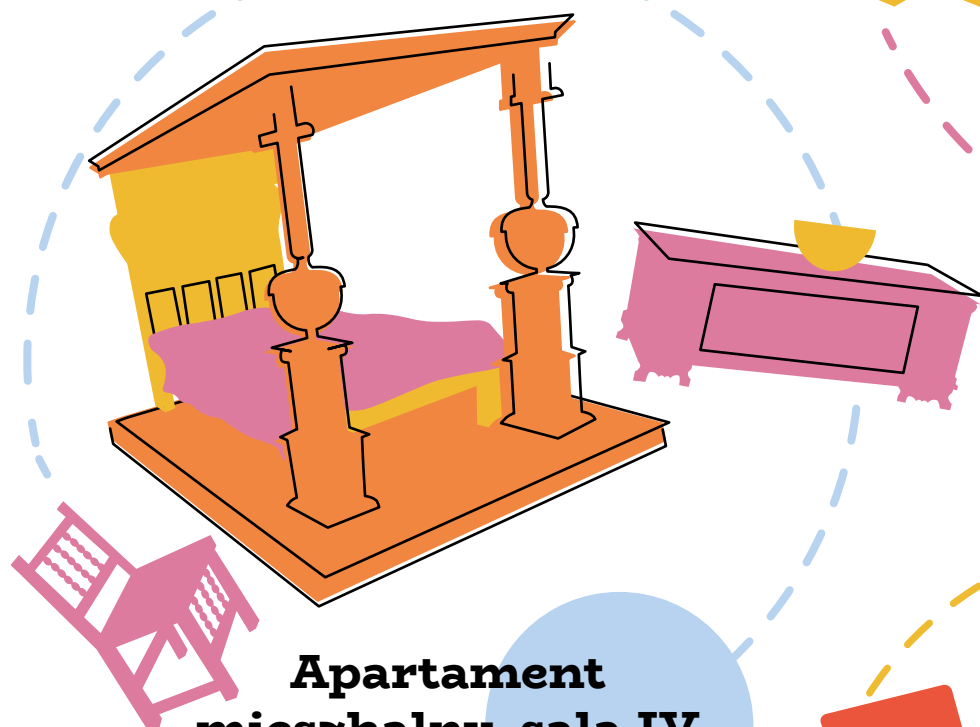
**Apartament
mieszkalny, sala I
(Jadalnia)**

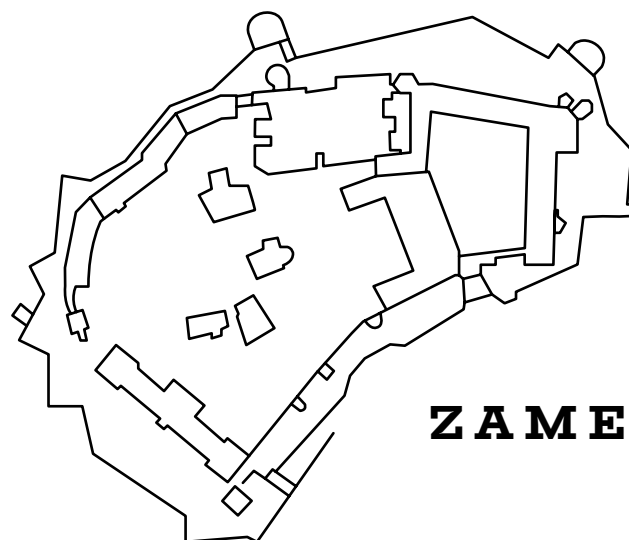
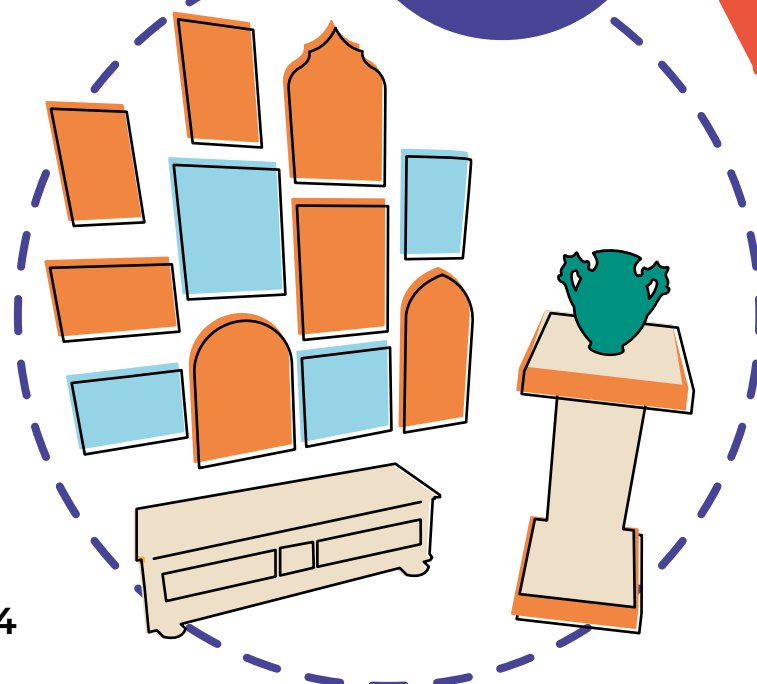
**Apartament
mieszkalny, sala III
(Garderoba)**

**Apartament
mieszkalny, sala IV
(Sypialnia)**

Gabinet Włoski

ZAMEK

Kuchnia i jadalnia

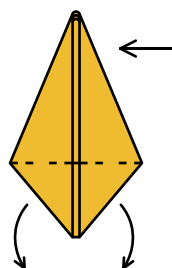
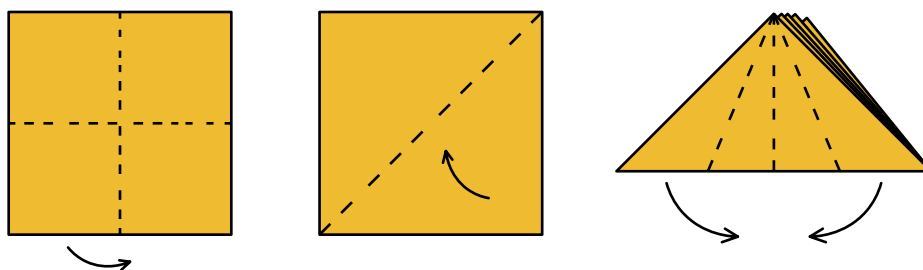
Dawniej kuchnia nie znajdowała się w głównym budynku zamku. Zmniejszało to zagrożenie pożarem i ograniczało unoszenie się zapachów jedzenia, co uważano za nieeleganckie. Dania podawano na półmiskach z pokrywami, dzięki czemu jedzenie dostarczane królowi było gorące. Aby uniknąć pomyłek, podczas serwowania potraw wykorzystywano pokrywę w kształcie dań: ryb, łabędzi, kaczek, gęsi, kur czy nawet dzików. Pomieszczenie, w którym przechowywano królewską zastawę stołową, nazywano kredensem.

Naczynia były bardzo cenne – król i jego rodzina jadali na srebrnych i złotych talerzach! Obecnie kredens jest już tylko szafką ze szklanymi drzwiczkami i kilkoma szufladami, w której przechowuje się zastawę i sztucce.

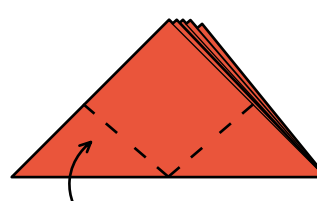
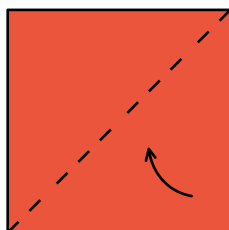
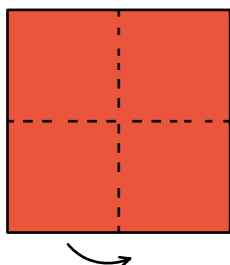
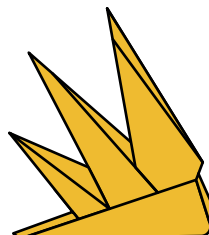
Na królewski jadłospis składało się wiele potraw rybnych i mięsnych. Śniadania były rzadkością, jadano za to dwa obiady – jeden przed, a drugi po południu. Popularnymi zupami były wywar z gęsi lub kur, żur czy barszcz. Chętnie spożywano wołowinę i baraninę, a także drób: kury, gęsi, przepiórki. Bardzo ważnym elementem posiłków było wypiekane z różnych gatunków mąk pieczywo. Serwowano je do posiłków w formie chleba, placków czy bułek. Na królewskim dworze jadano również słodkie wypieki: kołacz z serem czy jabłkami i cynamonem. Podstawowymi napojami były wino i bardzo słabe piwo, które wymieszane z wodą spożywały również dzieci.

Przy stole warto się zaopatrzyć w papierową lub bawełnianą serwetkę. Poniżej zobaczysz różne sposoby jej składania. **Spróbuj sam złożyć serwetkę.**

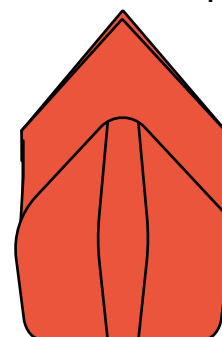
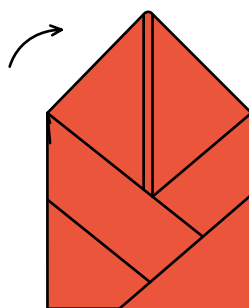
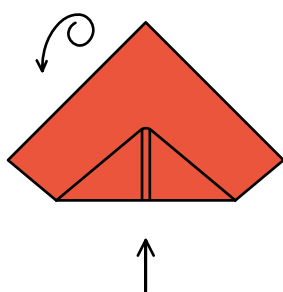
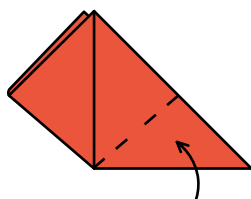
zegnij

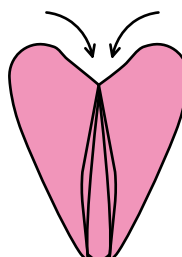
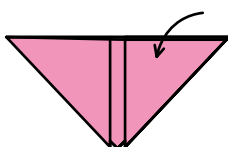
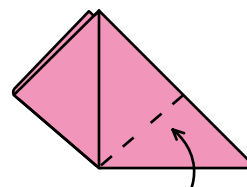
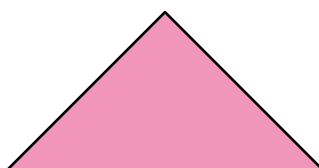
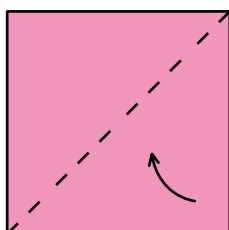
obróć rogi poniżej i złóż na pół do linii środkowej

odwróć serwetkę i postaw

podnieś rogi odwróć serwetkę i zsuń rogi, wsuwając jeden w drugi

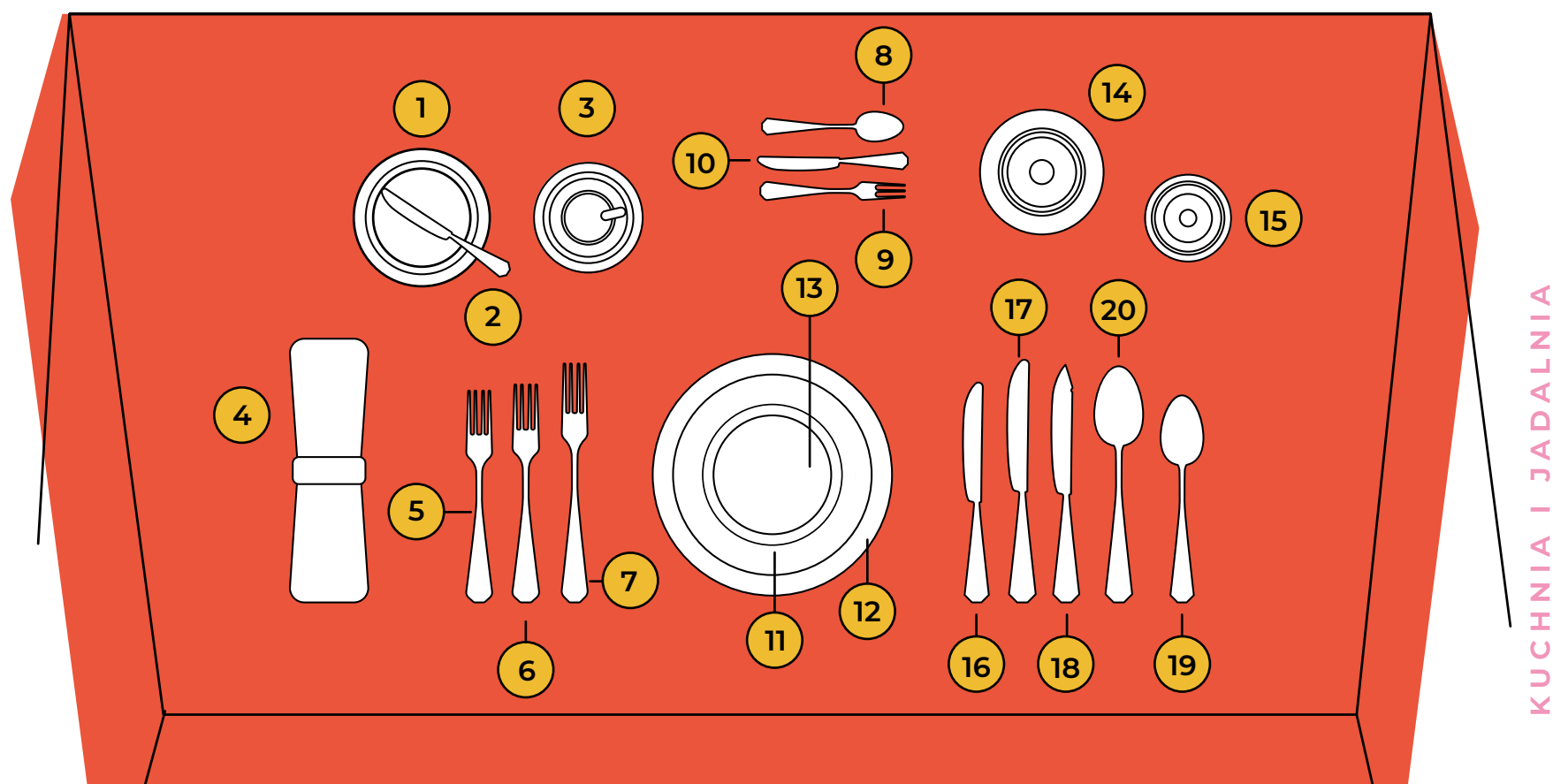

podnieś środek i postaw na podstawie trójkąta

Savoir-vivre (czytaj: sawułaŕ wiwr) oznacza z języka francuskiego „**znajomość życia**”.

Jest to zbiór zasad dotyczących dobrych manier, odpowiedniego zachowania w towarzystwie, a także prawidłowego nakrywania stołu czy sposobów jedzenia i picia. Jedną z najważniejszych zasad jest właściwe posługiwanie się sztućcami. W czasach Jagiellonów królowie jadal tylko łyżką i rękami. Nóż służył do krojenia, a widelec był rzadkością. Pomóż w przygotowaniu stołu do obiadu.

Jakie sztućce i naczynia podasz?

1 talerz na pieczywo	8 łyżeczka deserowa	14 kielich na wodę
2 nóż do masła	9 widelec do ciasta	15 kieliszek do białego wina
3 spodek i filiżanka do kawy	10 nóż do deseru	16 nóż do sałatki
4 serwetka	11 talerz na sałatkę	17 nóż do mięsa
5 widelec do sałatki	12 talerz na danie główne	18 nóż do ryby
6 widelec do ryby	13 talerz głęboki na zupę	19 łyżka do zupy
7 widelec do dania głównego		20 łyżka do dania głównego

Do czego prócz gotowania mogą służyć kuchenne naczynia?
 Może przygotujesz kukiełki z łyżek, domową perkusję z garnków, osłonkę
 na doniczki z kubków lub obraz na talerzu?

CIEKAWOSTKA

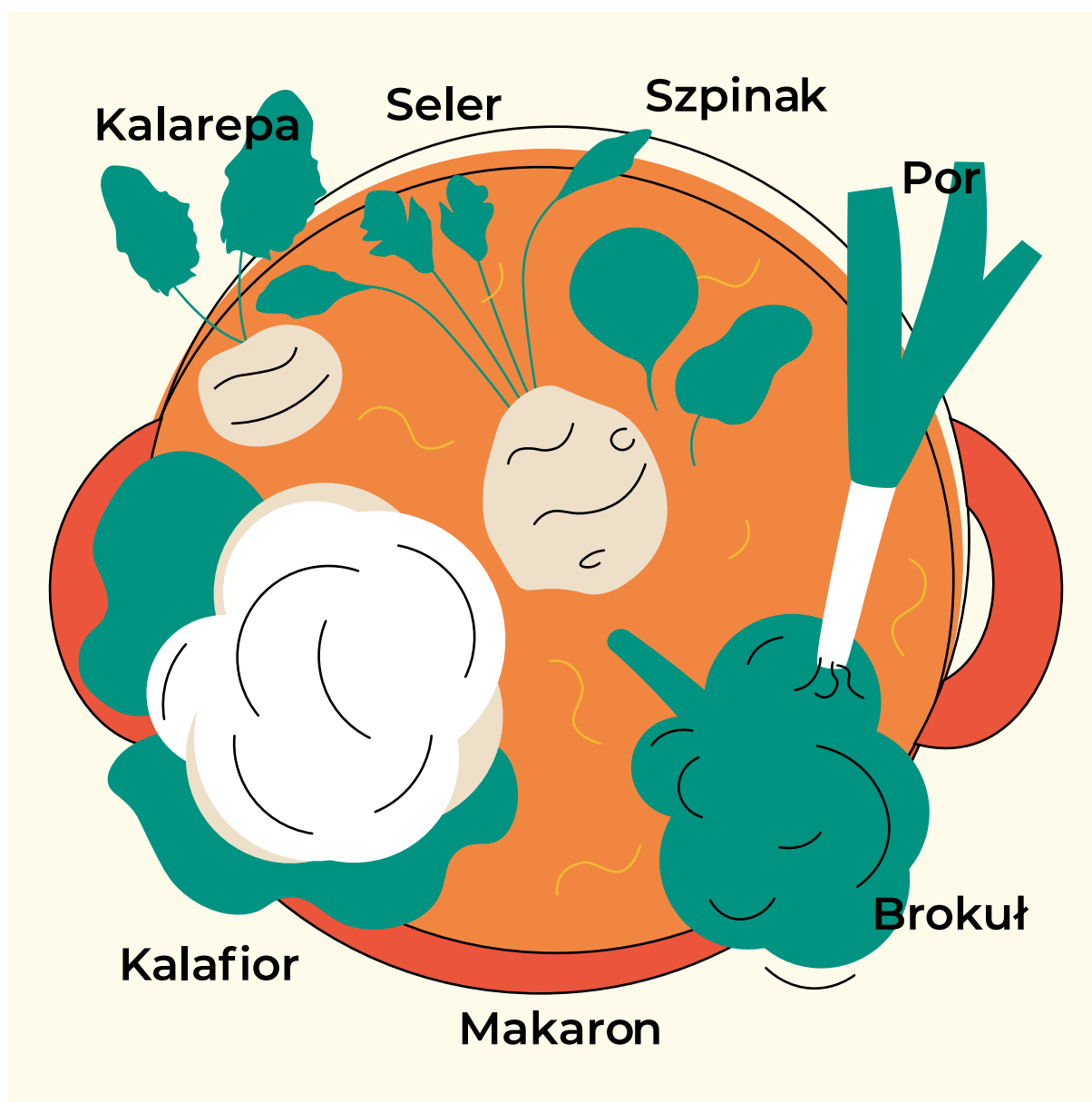
W starych książkach kucharskich można znaleźć przepis na **włoszczyznę à la polonaise** (czytaj: a la polonez), czyli po polsku. To gotowane warzywa polane roztopionym masłem z tartą bułką. Następnym razem jedząc tak przygotowanego kalafiora, pomyśl o królowej Bonie.

Co Bona przywiozła do Polski?

Włoska księżniczka Bona Sforza w 1518 roku poślubiła króla Polski Zygmunta Starego. Młoda królowa przywiozła z ojczyzny wiele nieznanych dotąd w polskiej kuchni warzyw. Od miejsca ich pochodzenia nazywamy je włoszczyzną i używamy do gotowania bulionu, stanowiącego podstawę wielu zup.

Jakie warzywa wchodzą w skład włoszczyzny?

A oto przepis z kuchni królewskiej od kuchmistrza Jana!

Ułóż wyjątkowe menu na cały dzień.

Nie zapomnij o deserze!

[illegible]

Stwórz deser, który wygląda jak strop kasetonowy w Sali Poselskiej.

Piszinger

Potrzebujesz:

opakowanie andrutów

kostkę masła

pół szklanki cukru

4–5 łyżek mleka

4 łyżki kakao

3 łyżki zmielonych orzechów

wiórki kokosowe

puszkę masy kajmakowej

Przepis:

Masło z cukrem ubij na puszystą masę, dodawaj po trochu mleko i kakao.

Na końcu dodaj zmielone orzechy.

Puszkę masy kajmakowej podgrzej w garnuszku z wodą.

Smaruj andruty na przemian masą kakaową i kajmakową.

Ostatni andrut posmaruj wybraną masą i posyp wiórkami kokosowymi.

Dociśnij, aby wszystko mocno się skleіło, włóż do lodówki na 2 godziny.

Krój na kwadraty.

Łazienka i toaleta

500 lat temu do zamku na Wawelu woda była wpompowywana rurociągiem, a cały system doskonale funkcjonował dzięki wykorzystaniu zaworów i kurków.

Po podgrzaniu w specjalnych cysternach z kranu leciała ciepła woda!

Znajdowały się tu aż dwie łaźnie, z których korzystała para królewska.

Polscy królowie na wizyty u innych monarchów zabierali skrzynie z rzeczami osobistymi, w jednej z nich przewożono wannę.

W zamku znajdowała się toaleta, którą nazywano po łacinie *locus secretus*, czyli miejsce sekretne. Nieczystości spadały do dołów chłonnych.

Trzeba je było regularnie oczyszczać.

Może masz ochotę na królewską kąpiel?

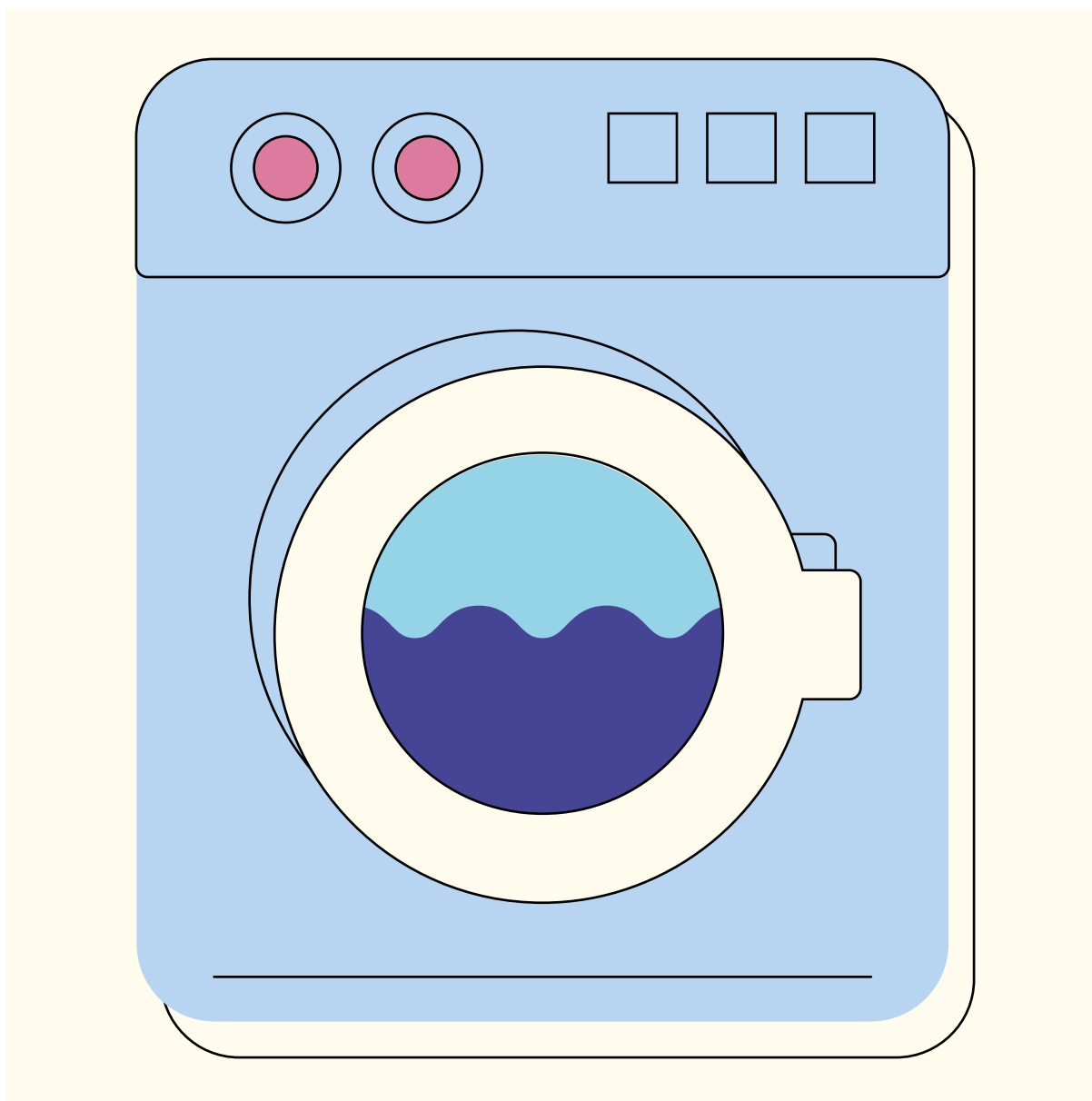

Kliknij i sprawdź co kryje niebieska koperta

W XVI wieku ubrania prano bardzo rzadko, czasami tylko raz na kilka tygodni.

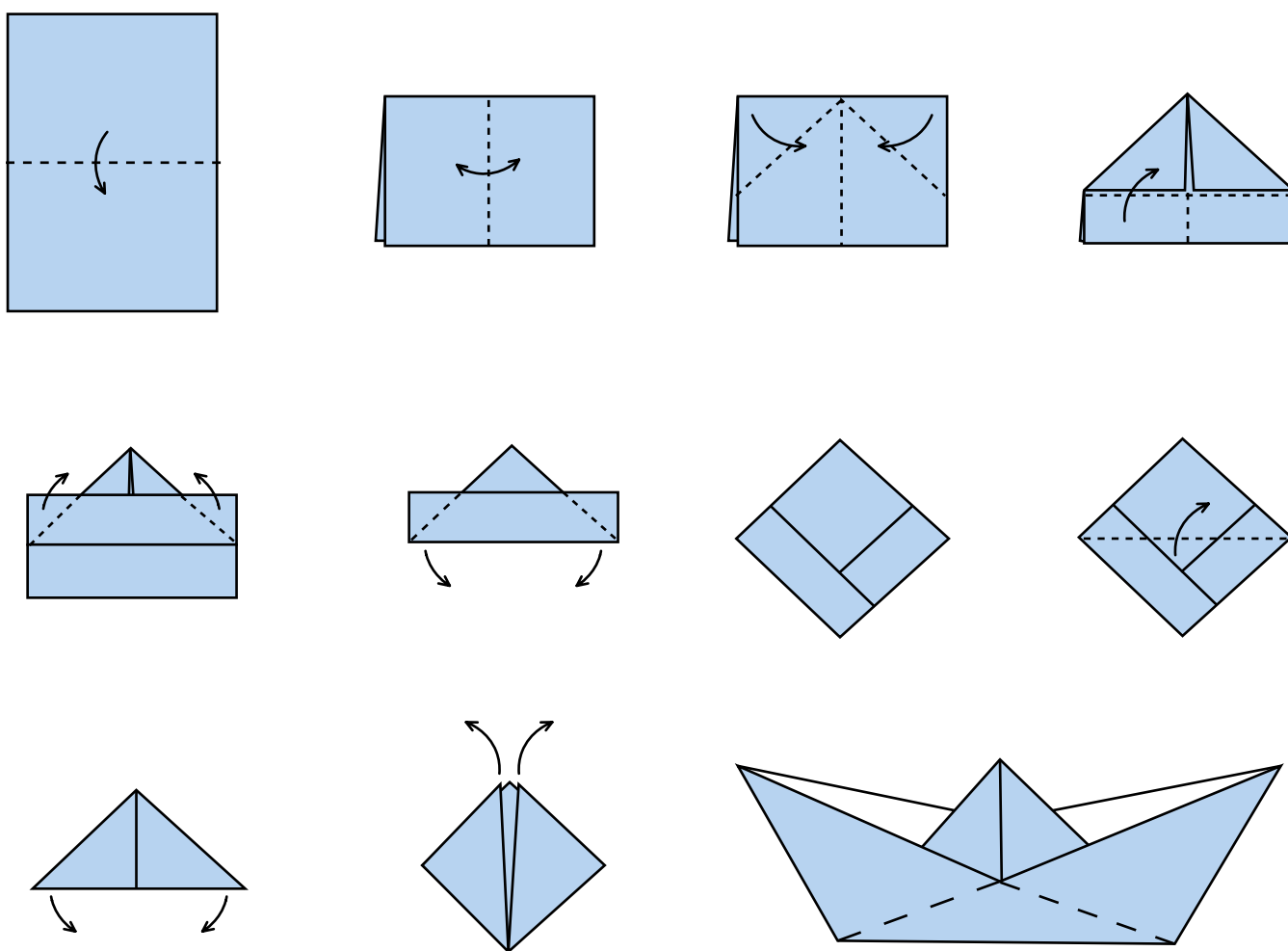
Jak często i w jaki sposób pierzemy dziś?

Pomóż rodzicom posegregować pranie i włączyć pralkę.

Wojska królewskie uczestniczyły w wielu bitwach, w tym również morskich.
Przygotuj armię statków i rozegraj w wannie jedną z takich bitew.

Nic się nie marnuje!

Zrób z rolki po papierze toaletowym smoka ziejącego ogniem.

Potrzebne Ci będą:

rolka
po papierze toaletowym

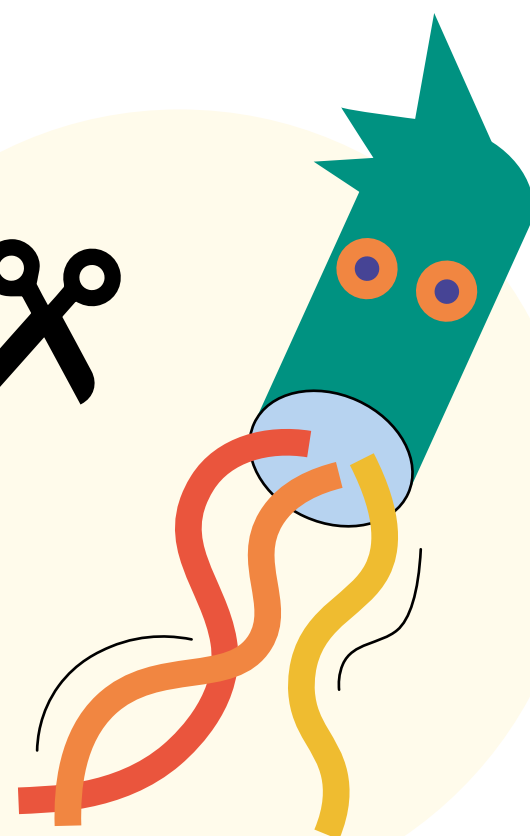
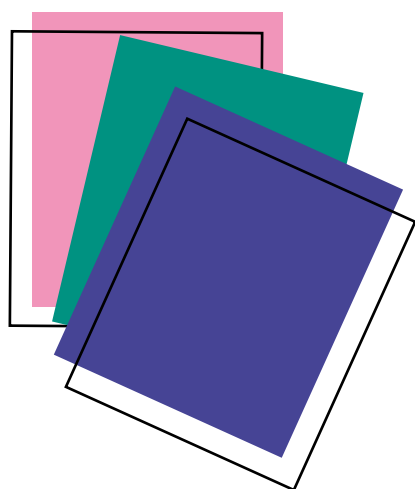
papier kolorowy

klej

nożyczki

bibuła w kolorze czerwonym,
żółtym i pomarańczowym

pisaki

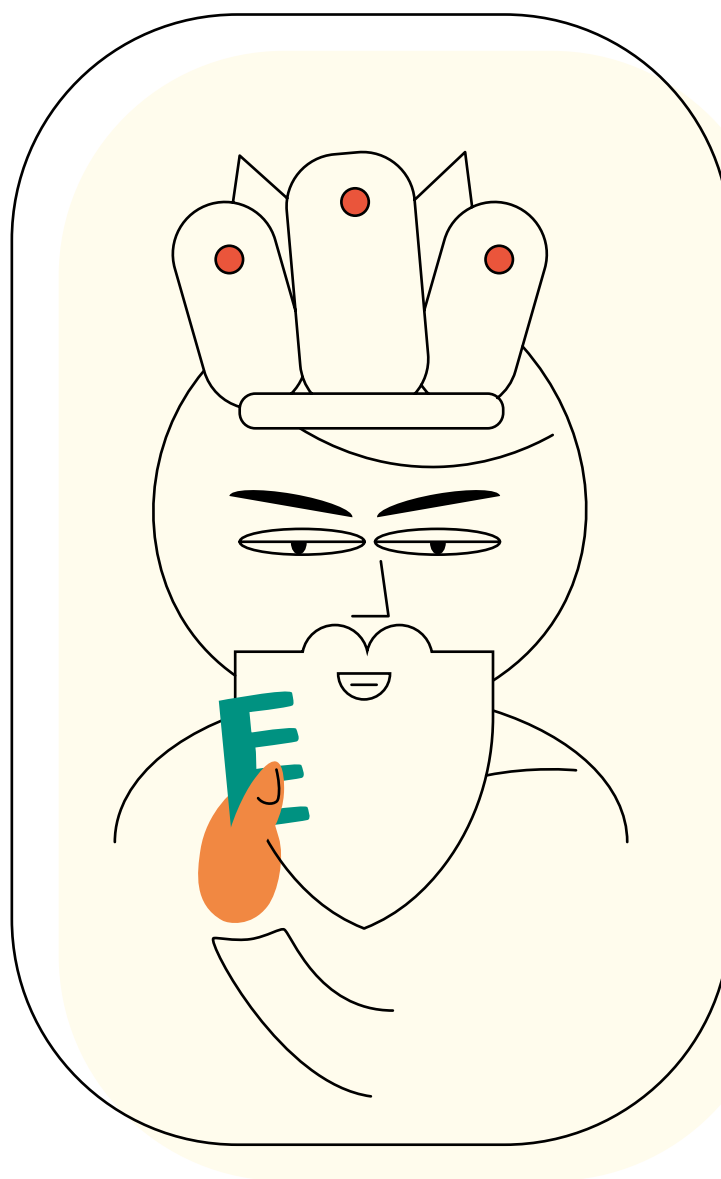
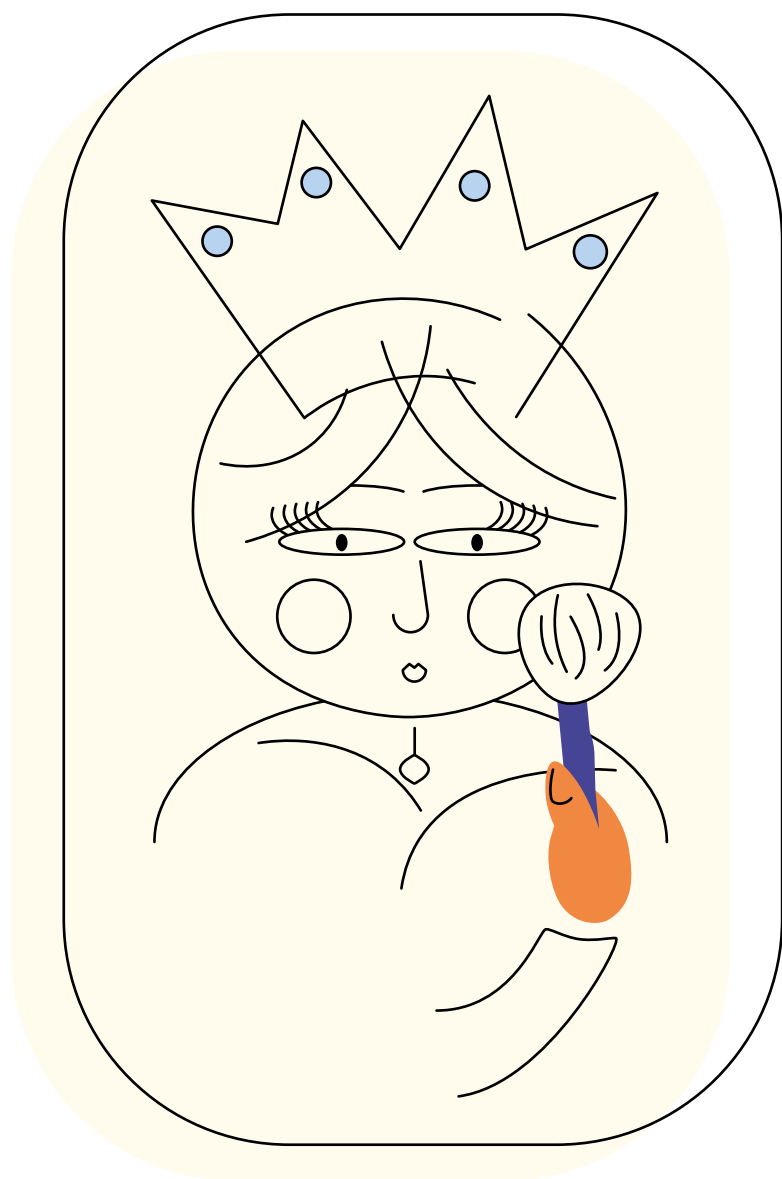

Królowe i damy dworu dbały o swój wygląd.

Do upiększania stosowano kosmetyki o ziołowej recepturze. Na dworach królewskich powszechnie używano maści, olejków, pudrów i pachnideł.

Jak para królewska mogła się przygotowywać na oficjalne spotkania?

Narysuj ich makijaże i fryzury.

Jak kąpiel, to i mydło. Jak mydło, to i piana. Jak piana, to i kolorowe,
mieniające się kolorami tęczy bańki mydlane.
Zrób swoje własne bańki mydlane.

Mikstura:

1 litr wody, 3 łyżki płynu do mycia naczyń,
1 łyżeczka gliceryny.

Wymieszaj wszystkie składniki, znajdź
w domu: rakietę do tenisa, wieszak,
słomki do picia, 2 patyki z przewiązanym
między nimi sznurkiem, trzepaczkę
do jajek, trzepaczkę do dywanów.
Zanurz wybrany przedmiot w miksturze
i szybkim machnięciem zrób bańki.

Salon

W zamku na Wawelu są dwie ogromne sale – Poselska i Senatorska. W pierwszej król przyjmował poselstwa, w drugiej zaś odbywały się bale, przedstawienia teatralne i koncerty, dlatego nazywano ją Taneczną.

W komnacie znajduje się balkon, na którym zasiadali muzycy umilający królewskie uroczystości swoim akompaniamentem. Sala była oświetlana stojącymi i wiszącymi lampami, do których wstawiano woskowe świece. Ich migotliwe światło odbijało się w brokatowych strojach zaproszonych gości i wydobywało lśnienie drogich kamieni z ich biżuterii.

**Wyobraź sobie, że znalazłeś się w zamku
na Wawelu i uczestniczysz w życiu
dworu królewskiego.**

Przygotuj pionki i przesuwaj się po planszy o liczbę pól, która wypadła na kostce.

Stwórz własny abażur na lampę do salonu.

Potrzebne Ci będą:

balon

dowolny sznurek lub włóczka

klej wikol lub magik

1 szklanka wody

Instrukcja:

Zmieszaj w misce pół szklanki kleju ze szklanką wody.

Nadmuchaj balon.

Włóż metrowe kawałki sznurka do mieszaniny kleju z wodą, a następnie wyciągnij i owijaj dookoła balonu, zostawiając w górnej części miejsce na żarówkę.

Pozostaw do wyschnięcia na 12 godzin.

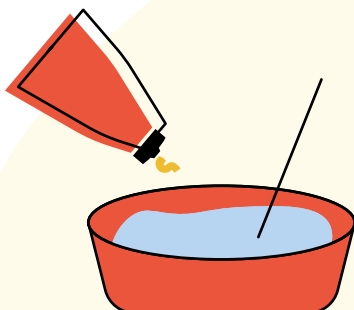
Następnie przebij balon i pozostałości po nim wyrzuć.

Powstanie abażur, który możesz dowolnie pomalować lub ozdobić: brokatem, cekinami, bibułą.

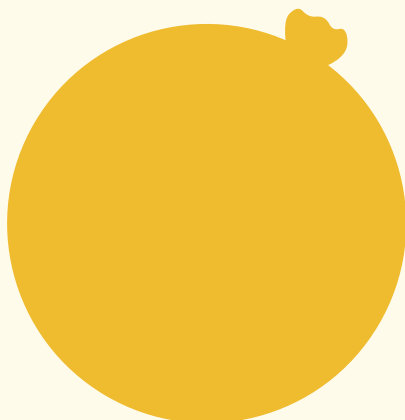
Poproś rodziców o pomoc i zamontuj gotowy abażur na lampie.

SALON

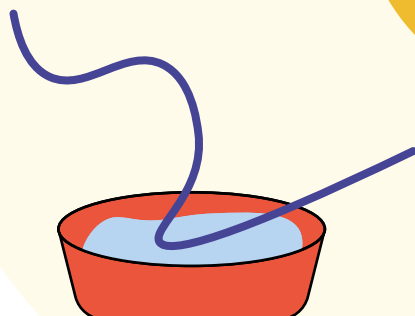
1

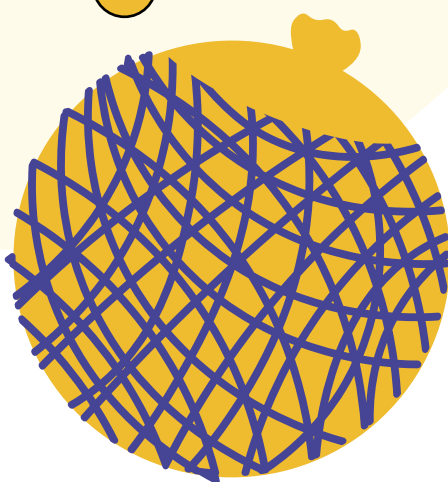
2

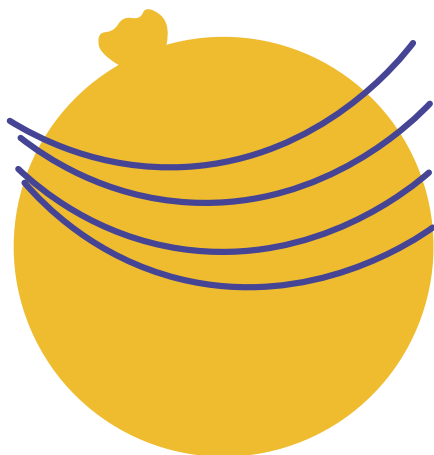
3

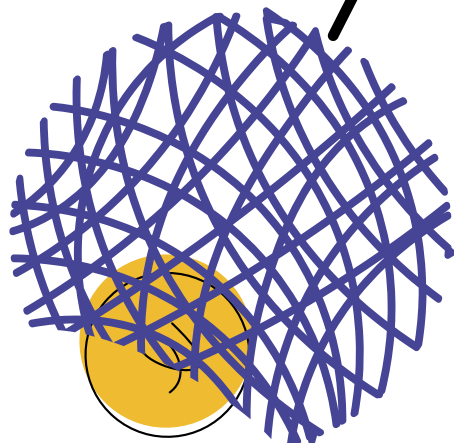
5

4

6

**W Sali Poselskiej zrobiło się duszno – otwórz okno,
żeby ją wywietrzyć.**

Czy rozpoznajesz budynki, które widzisz za oknem?

SALON

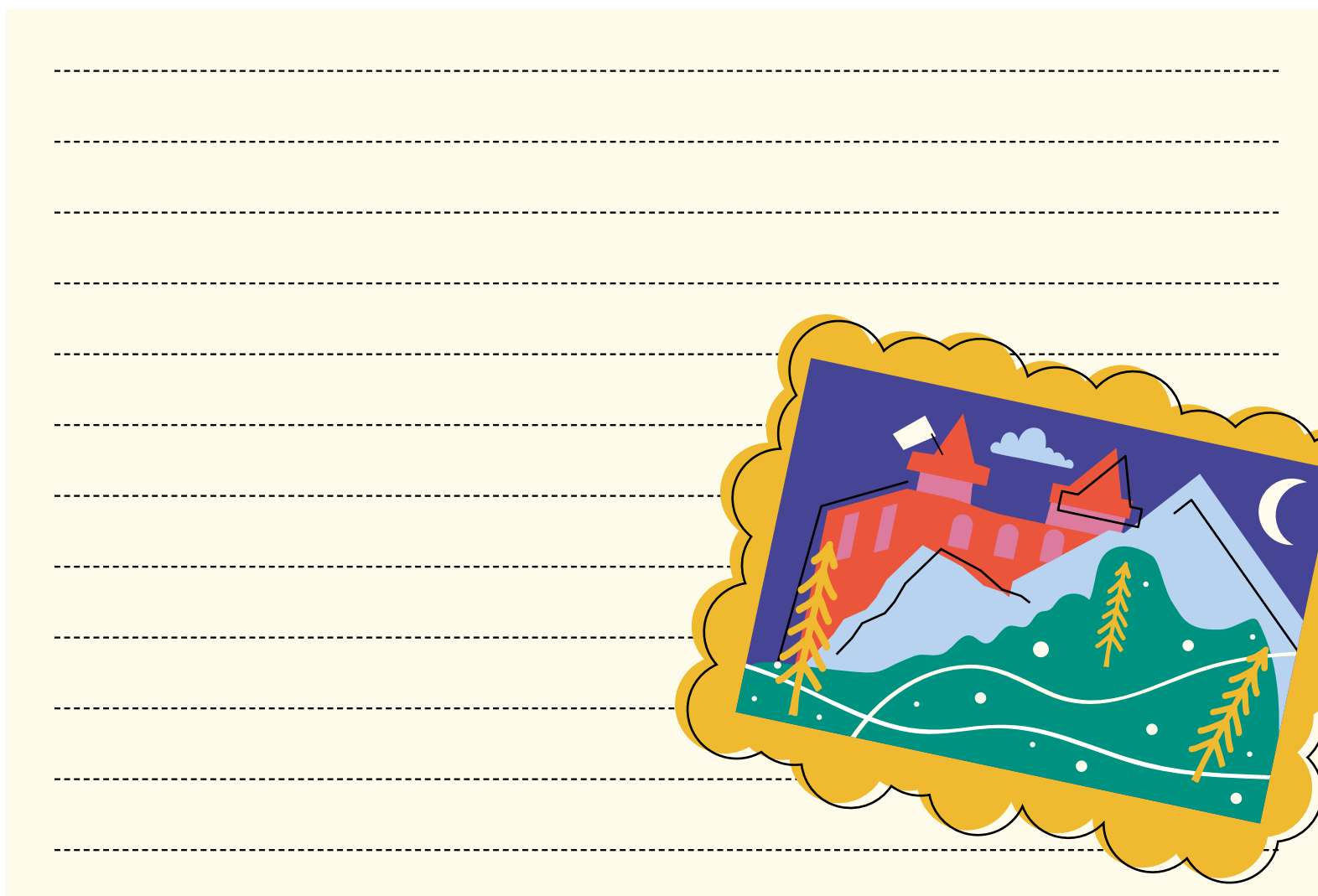

Wyposażenie królewskiej komnaty jest bardzo piękne.
Zanim jednak ją ozdobiono i umeblowano, trzeba było zaprojektować jej wnętrze.
Poniżej narysuj plan pokoju, w którym chciałbyś mieszkać,
a następnie stwórz jego model, wykorzystując kartonowe pudełka,
papier, bibułę i klej.

Podczas najważniejszych uroczystości na zamku odbywały się przedstawienia teatralne. **Spójrz na dekorację i napisz scenariusz wymyślonej przez Ciebie sztuki.**

SALON

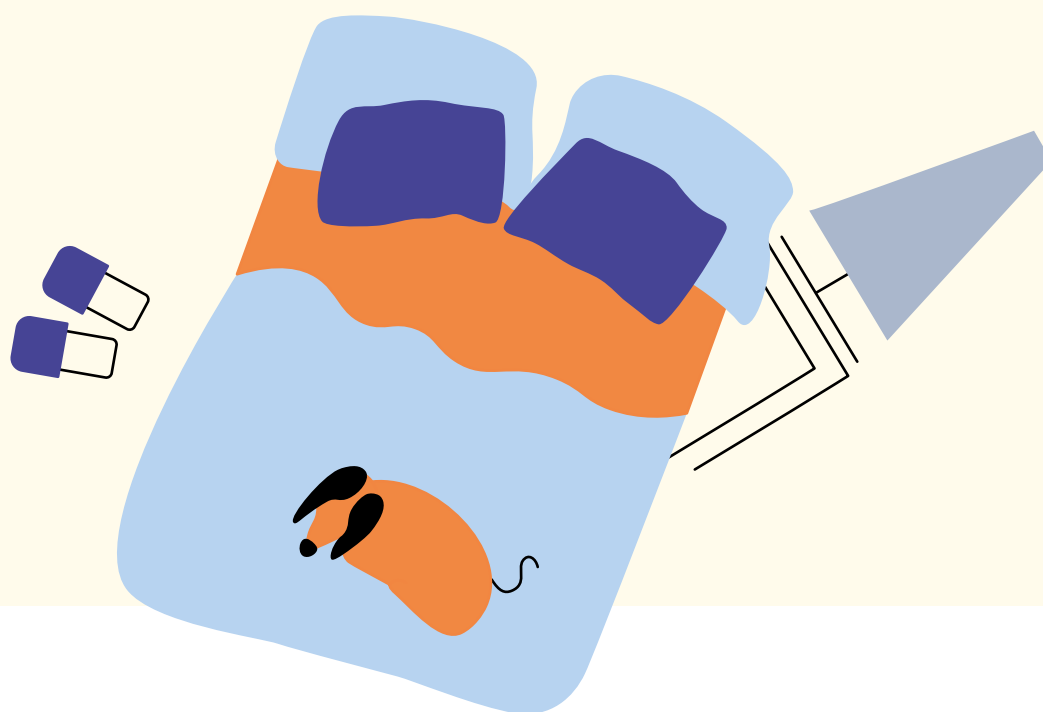
Na ścianach wawelskiego zamku wisały arras, czyli barwne tkaniny o bogatych wzorach, które nie tylko zdobiły wnętrza, ale też podkreślały majestat władzy.

Wykonano je z nici jedwabnych, wełnianych, złotych i srebrnych. Zamówił je u tkaczy w Brukseli król Zygmunt August. Przedstawiają one sceny biblijne, herby Polski i Litwy, zwierzęta i rośliny.

Wykonaj kolaż przypominający królewski arras. Wytnij go, doklej haczyk i powieś w swoim salonie. Będzie piękną ozdobą pokoju!

Sypialnia

Wysoka skała i grube mury wawelskiej rezydencji z pewnością gwarantowały bezpieczeństwo mieszkańców, jednak nie ułatwiały jej ogrzewania.

Przeciągi i wiatry hulały wokół i w samym zamku. Mimo pieców i kominków jego mieszkańcy marzli. Łóżko królewskie było wyposażone w materac, poduszki, kołdry, narzuty i kapy, a co najważniejsze – nad łóżkiem znajdował się baldachim z zasłonami.

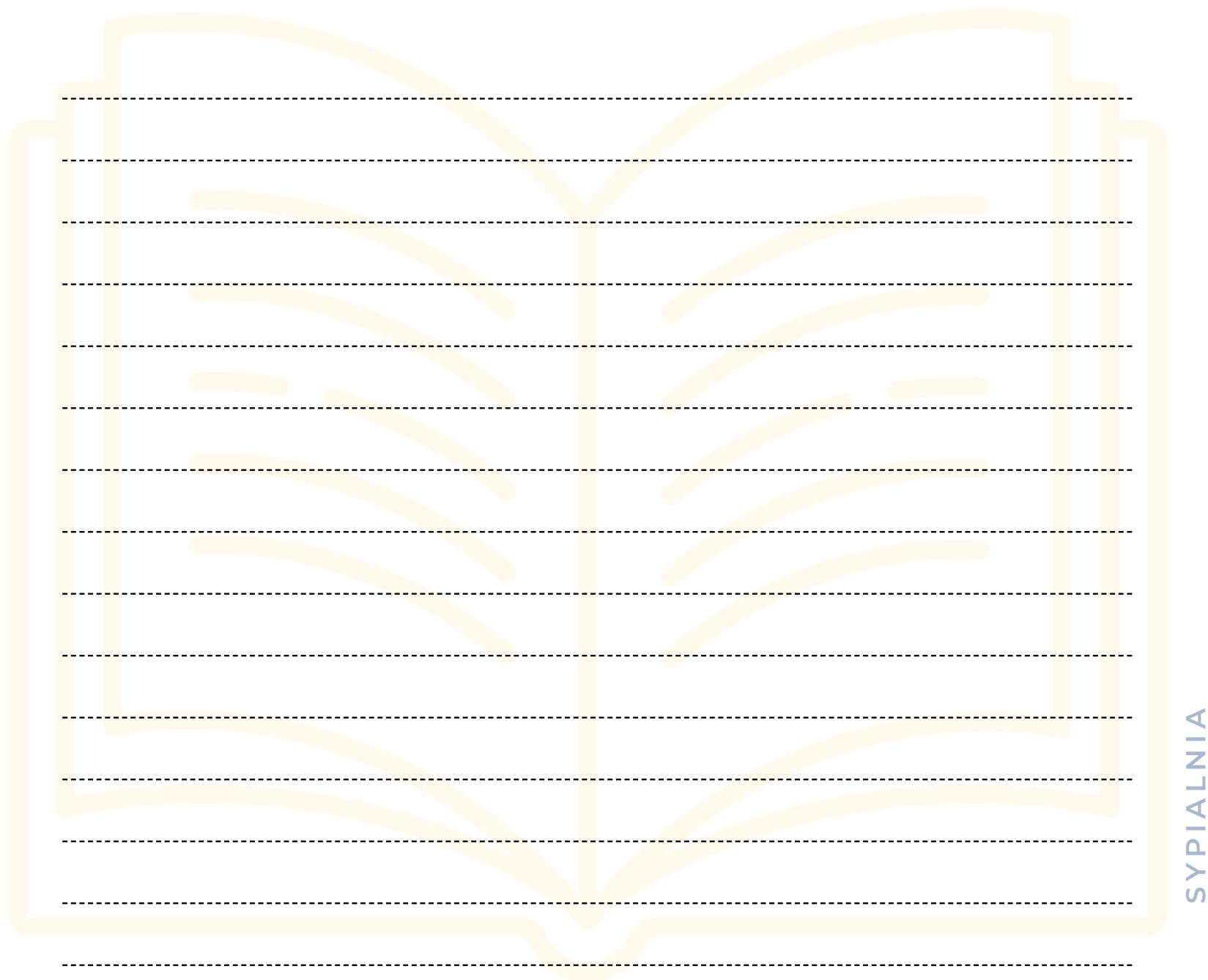
Łóżkiem króla opiekował się łóżniczy – podczas służby nie wolno było mu zasnąć, całą noc czuwał nad spokojnym i bezpiecznym snem władcy.

Nie możesz dziś zasnąć? Król Zygmunt August również nie może – z tęsknoty za żoną.

Przeczytaj list, który napisał do swojej ukochanej Barbary Radziwiłłówny.

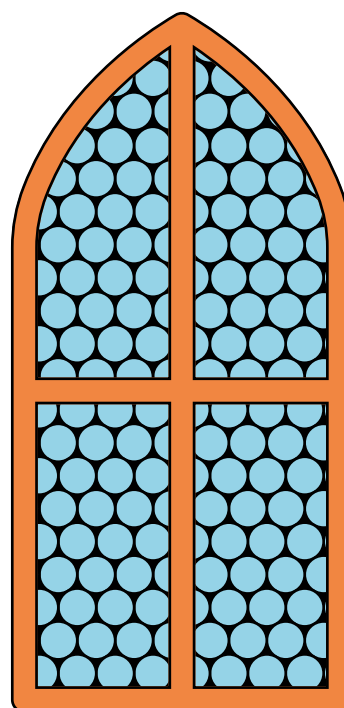

Czy lubisz czytać przed snem? Może dziś Ty opowiesz swoją ulubioną baśń królewskim dzieciom? **Zapisz ją w księdze poniżej.**

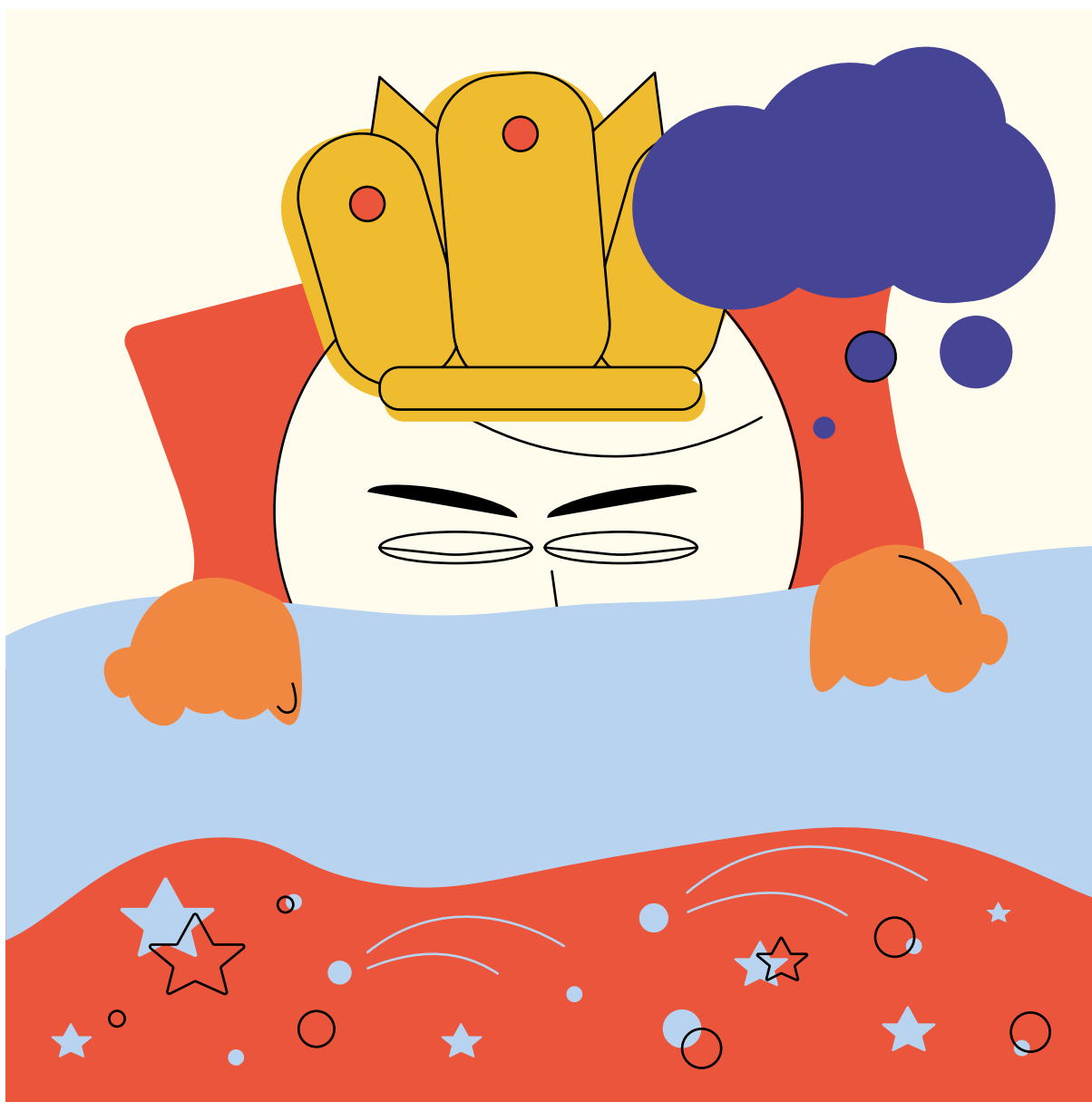
W okienne ramy za pomocą ołowianych listew wprawiano niewielkie okrągłe szybki. Ich kształt kojarzył się z kulistą bryłką sera lub masła domowej roboty, czyli gomółką. Stąd ich nazwa – okna gomółkowe. Światło wpadające do komnat przez takie okno miało wiele kolorów.

**Za pomocą taśmy klejącej naklej
na okno folię spożywczą.
Farbami namaluj kolorowe okno.
Spójrz, jak kolorowe światło
przenika do pokoju.**

Król i królowa mieli osobne sypialnie. Podnieś baldachim i zobacz, co takiego śni się królowi...

SYPIALNIA

Czy chciałbyś spać w królewskim łóżu?
**Spróbuj przygotować
w swoim pokoju łóżko z baldachimem.**

Wzór na baldachimie łóżka królowej wyblakł.
Odtwórz go i ozdób, aby znów mógł zdobić królewską sypialnię.

Garderoba

W czasach Jagiellonów ubrania przechowywano w podłużnych drewnianych skrzyniach.

Bogato zdobione, rzeźbione lub malowane, były ozdobą pomieszczeń.

Skrzynie zamykano na klucz, aby nikt nie ukradł haftowanych i wyszywanych drogimi kamieniami ubrań. Garderoba była miejscem, w którym ubierali się król i królowa.

Pomagała im w tym służba, która zakładała poszczególne elementy stroju.

Rodzina królewska nosiła ubrania uszyte z wełny, jedwabiu, atłasu czy aksamitu. Stroje podszywano futrem, aby były cieplejsze. Ich nieodzownym elementem były rękawiczki, nakrycia głowy oraz biżuteria.

Najmodniej ubraną osobą na Wawelu była Bona, która przywiozła z Włoch wiele wspaniałych kreacji. Jej suknię ślubną uszyto z błękitnego atłasu, na którym złotą nicią wyhaftowano ule symbolizujące jej pracowitość.

**Dziś na zamku odbywa się bal.
Pomóż królowej wybrać suknię.**

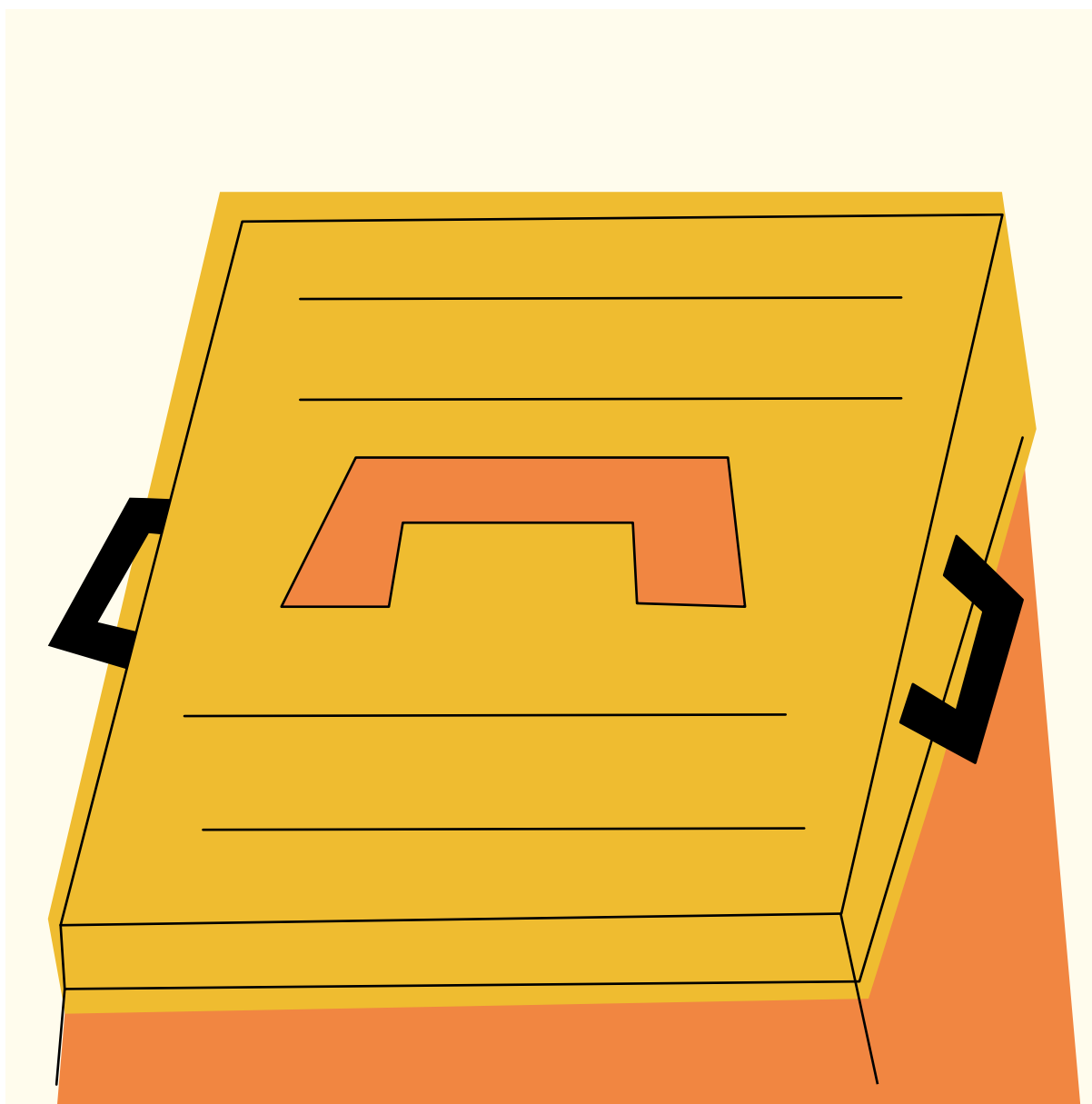
CARDEROBA

Kliknij i sprawdź co kryje żółta koperta

Otwórz wieko skrzyni, a zobaczysz wspaniałe kreacje Bony i Zygmunta Starego.

Które ubrania nie należały do pary królewskiej?

Najczęściej gubionym elementem garderoby, dawniej i dziś, są skarpetki.

Na pewno posiadasz choć jedną, która nie ma pary.

Co z nią zrobić? Może stworzyć z niej królika?

Potrzebne Ci będą:

Instrukcja:

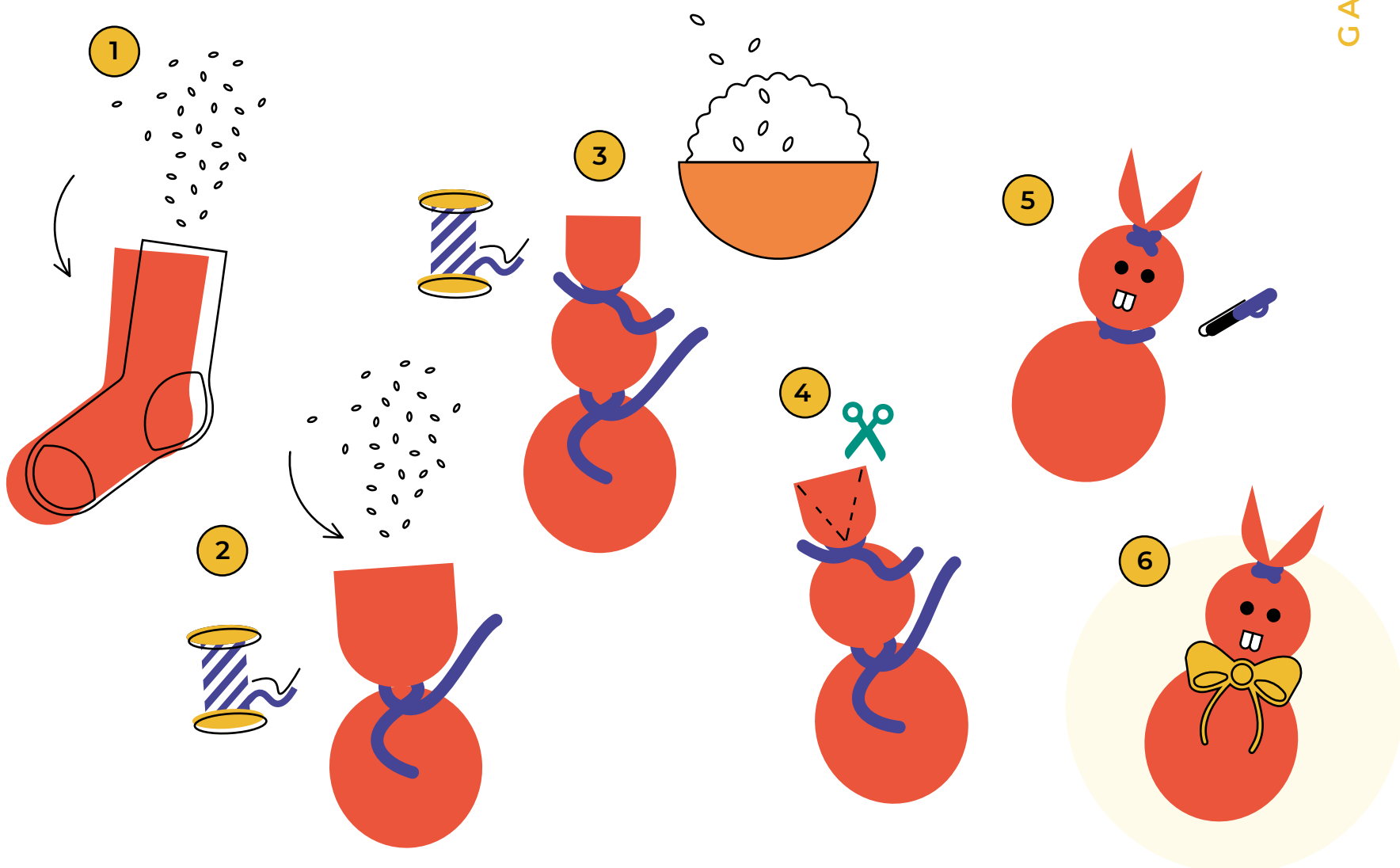
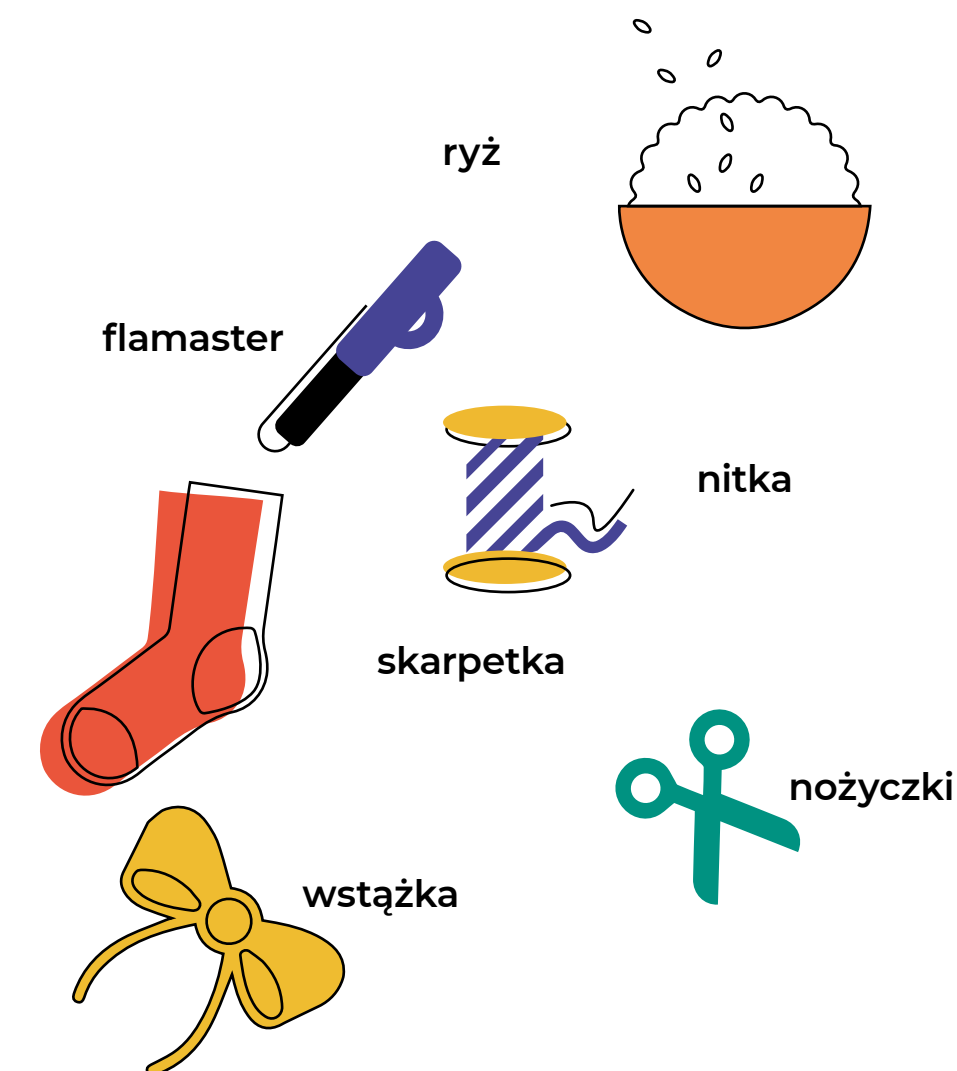
Wypełnij skarpetkę ryżem i zwiąż tak, aby powstał ogon.

Kolejno w ten sam sposób wykonaj brzusek i głowę.

Pozostałą część skarpetki przetnij na pół – będą to uszy zająca.

Dorysuj oczka i nosek.

Pod szyją możesz zawiązać kokardkę ze wstążki.

Czy wiesz, jak przygotowywano się do podróży
i w co spakować najpotrzebniejsze rzeczy?
**Co zabierzesz ze sobą na wycieczkę w góry, nad morze, do lasu
i na biwak przy ognisku?**

W GÓRY

☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

NAD MORZE

☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

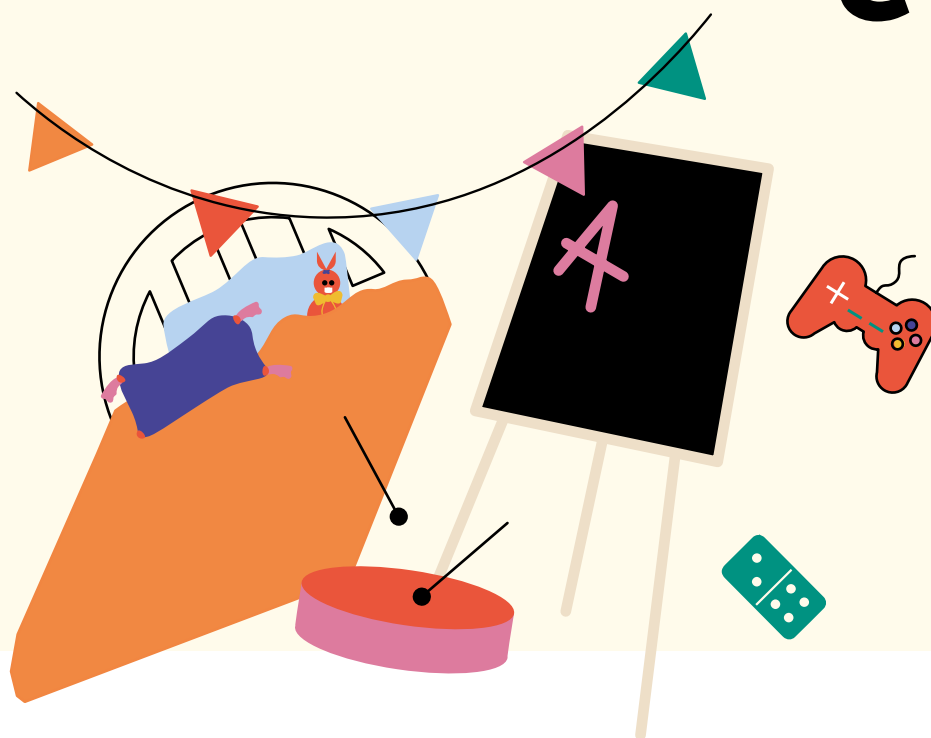
DO LASU

☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

NA BIWAK

☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

Pokój dziecięcy

Edukacja dzieci królewskich była bardzo ważna. Od najmłodszych lat przygotowywano je do sprawowania rządów. Początkowo uczyły się czytać i pisać.

Nauczyciel objaśniał im gramatykę, zapoznawał je z językami obcymi, sztuką pięknego mówienia, czyli retoryką, a także z literaturą oraz muzyką. Równie ważne były ćwiczenia fizyczne – chłopcy uczyli się władania mieczem oraz brali udział w polowaniach.

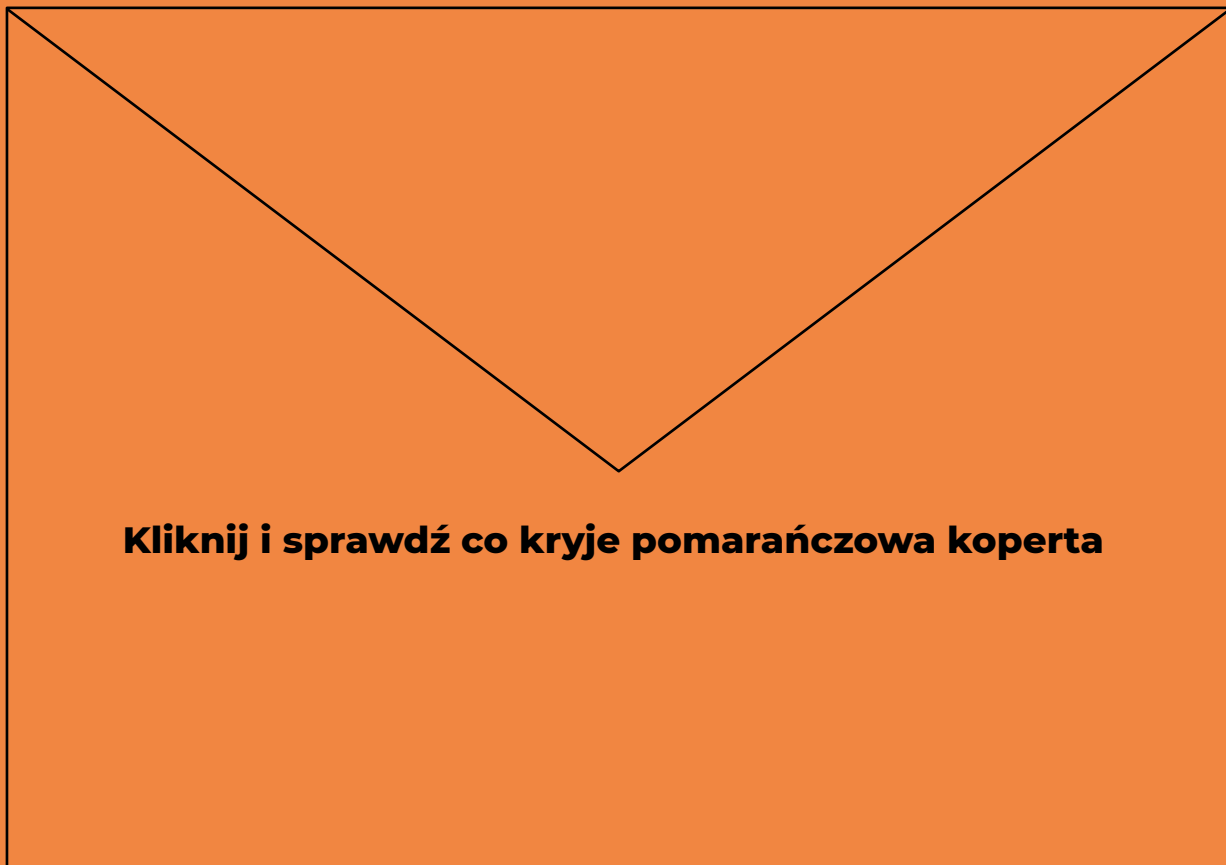
Na dworze królewskim bardzo popularne były różnego rodzaju gry, na przykład w kostki, szachy oraz w karty. Dzieci władców grywały też w grę przypominającą warcaby, w palanta, a także bawiły się piłką. Towarzyszami ich zabaw były psy i koty.

Córki królewskie uczyły się haftu i tkactwa oraz bawiły się lalkami, dla których budowano specjalne domki.

Z rozkazu Jego Królewskiej Mości został dziś doreczony do Ciebie bardzo ważny list.

Sprawdź, co kryje. Nie zapomnij odpowiedzieć nadawcy.

POKÓJ DZIECIĘCY

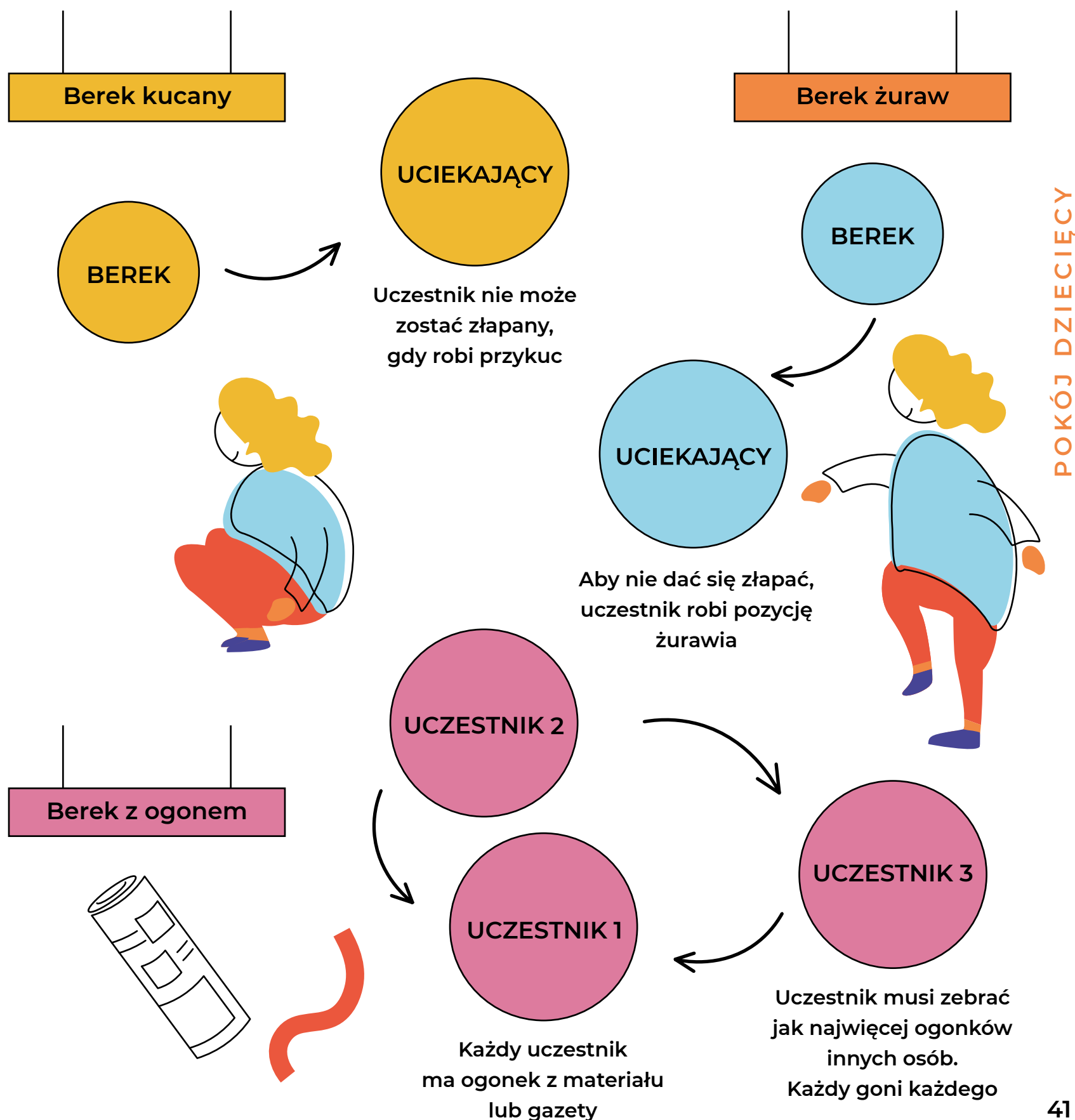

O życiu dzieci na dworze królewskim wiemy dzięki zapiskom i ilustracjom z dawnych lat. Spróbuj stworzyć „kapsułę czasu”, która będzie zapisem Twoich zabaw. Do pudełka po butach schowaj rysunek Twojej ulubionej zabawki, opis książki, którą lubisz czytać, przepis na ulubione danie, znaleziony na spacerze kamień i Twoje zdjęcie.

Może napiszesz też list do samego siebie? Zaklej karton i otwórz go dokładnie za rok!

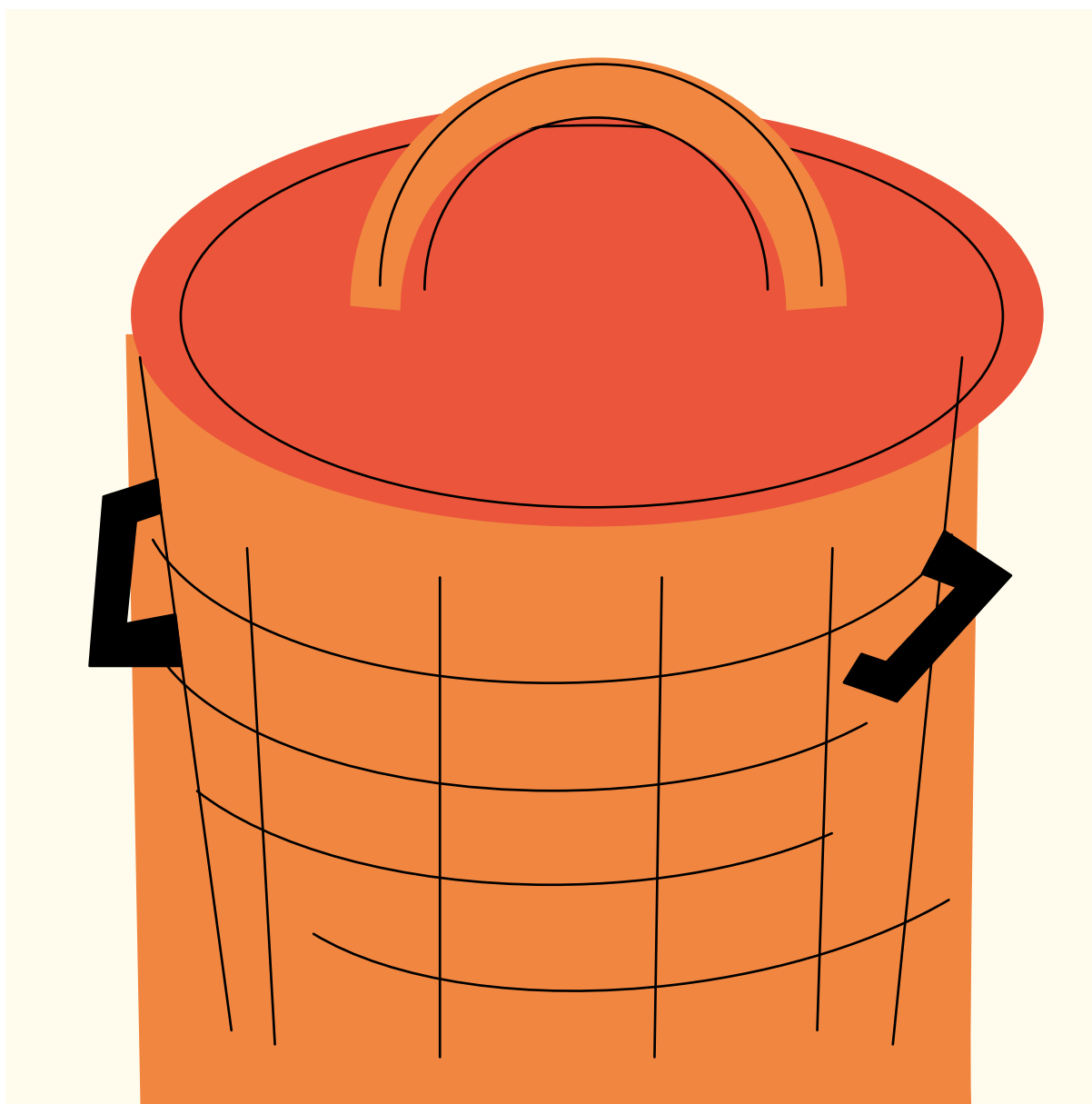
Najstarszą grą dziecięcą jest zabawa w berka.

Tu znajdziesz kilka jej odmian. Z kim będziesz się bawił?

**Czy wszystkie zabawki znajdujące się kufrze
należały do dzieci zamieszkujących Wawel?**

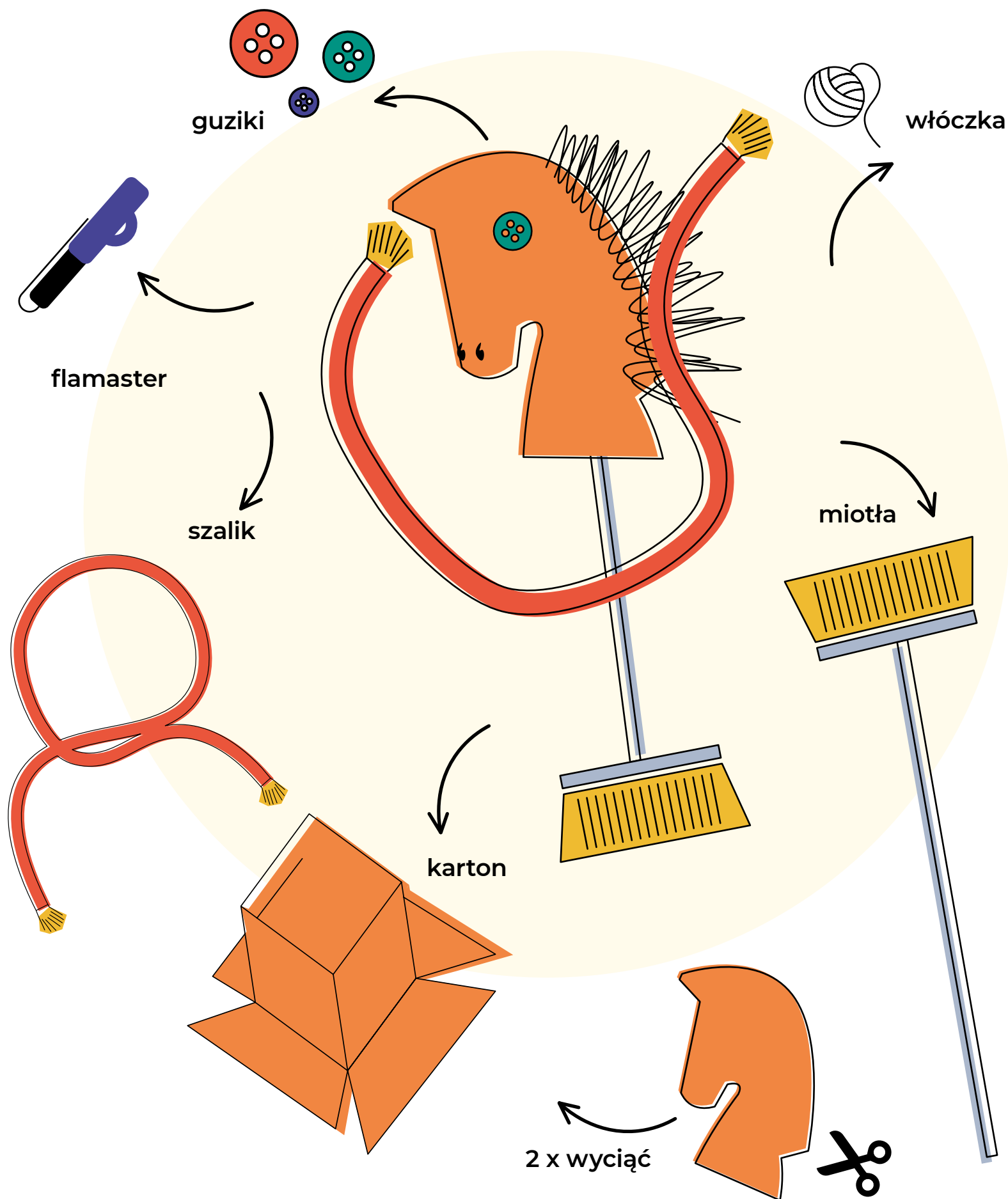
POKÓJ DZIECIĘCY

Bardzo popularną zabawą były wyścigi konne. Zrób własnego konia, wykorzystując do tego miotłę lub mopa. Aby wykonać głowę, użyj kartonu, kolorowej włóczki i guzików, z których zrobisz oczy. Wodze zrób z szalika.

Kogo zaprosisz do gonitwy wokół parku lub swojego pokoju?

Gabinet

W czasach Jagiellonów w zamku królewskim znajdowało się kilka niewielkich komnat, które nazywano gabinetami. Na ich ścianach wisały obrazy i grafiki; na półkach i w szafkach leżały muszle o fantastycznych kształtach, zasuszone okazy rzadkich roślin, owadów i ryb; w przegródkach szuflad błyszcząły kawałki skał i drogich kamieni przywiezionych z odległych krańców świata lub z dna oceanu. Na środku stał stół, a przy nim wygodne krzesło. Gabinety znajdowały się na uboczu, za drzwiami, zza których niewiele było słychać.

Tak wyglądały miejsca do pracy, gdzie na pergaminie, czyli bardzo cienkiej zwierzęcej skórze, pisano zaostrzonym ptasim piórem zamoczonym w inkauscie, czyli atramencie.

Ty i Twój Przyjaciel jesteście tajnymi agentami królowej. Władczyni ufa Wam bezgranicznie i zleca misję do wypełnienia.

Odczytaj jej list i skontaktuj się ze swoim Przyjacielem, wysyłając mu zakodowaną wiadomość.

CABINET

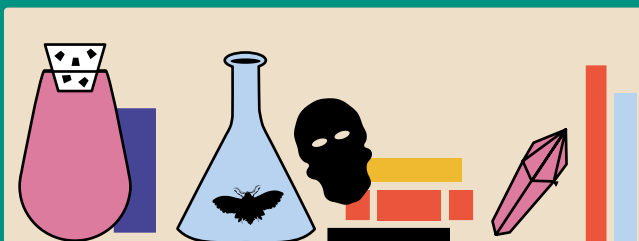
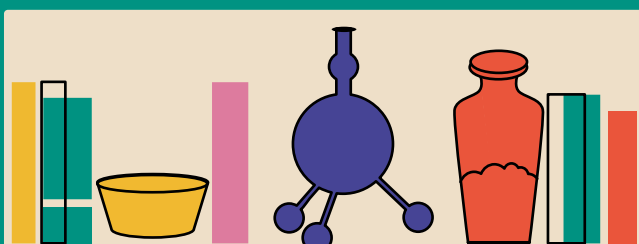
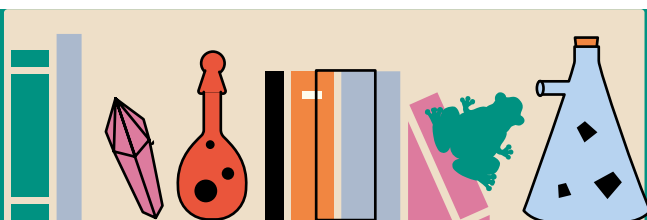

Kliknij i sprawdź co kryje granatowa koperta

Za drzwiami biblioteki króla Zygmunta Augusta odnajdziesz tajemnicze pomieszczenie...

CABINET

**... to alchemiczna
komnata!**

Król zatrudniał
wielu
naukowców,
którzy mieli
odkryć, jak
zmienić żelazo
w złoto.

W pomieszczeniu
odnajdziesz
wiele dziwnych
pojemników,
flaszy, naczyń
i substancji.

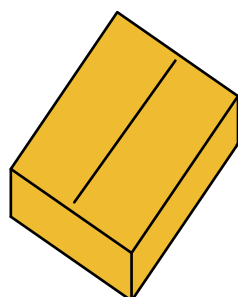
**Tylko dwa
przedmioty
są takie same.
Które?**

Stwórz własny gabinet kolekcjonera. Schowaj na półeczkach muszlę, ząb mleczny, miniaturę, liść, małą zabawkę, szyszkę i wszystko to, co jest Twoim skarbem.

Potrzebne Ci będą:

szufladki z pudełek po zapalniczkach

pudełko po butach

klej

tektura

nożyczki

taśma klejąca

Jak to zrobić:

Wytnij tekturę dokładnie na wymiar dna pudełka po butach.

Ułóż i przyklej szufladki z pudełek po zapalniczkach w taki sposób, aby stykały się brzegami.

Do szufladek przyklej pętelki ze sznurka – będą służyły do ich wyciągania.

Schowaj do nich swoje skarby.

sznurek

Jednym ze sposobów przekazywania tajnych wiadomości jest ukrycie tekstu za pomocą odpowiednich substancji.

Wypróbuj dwie z nich:

Za pomocą soku z cytryny i pędzelka napisz wiadomość na białej kartce. Wysuszoną kartkę umieść nad świeczką. Uważaj, żeby się nie oparzyć!

Mlekiem napisz tekst na kartce. Przykryj wiadomość drugą kartką i przeprasuj średnio rozgrzanym żelazkiem.

Wybuch wulkanu

Potrzebne Ci będą:

3 łyżeczki sody

2 łyżeczki płynu do mycia naczyń

woda

tusz

ocet

plastikowy kubeczek

Jak to zrobić:

Do kubeczka wsyp sodę, wlej nieco wody i dokładnie rozmieszaj.

Dodaj płyn do mycia naczyń oraz tusz i delikatnie wymieszaj, aby nie zrobić piany.

Dodaj ocet i zobacz, co się stanie!

przeprowadzić w łazience!

Król i królowa bardzo lubili czytać.

Niestety zaginęły ich ulubione zakładki. **Wykonaj nowe.**

Potrzebne Ci będą:

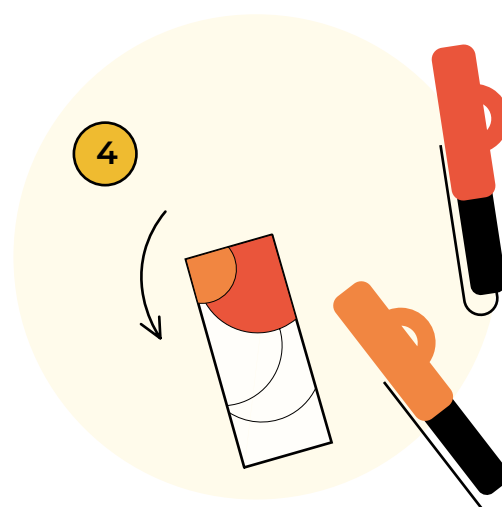
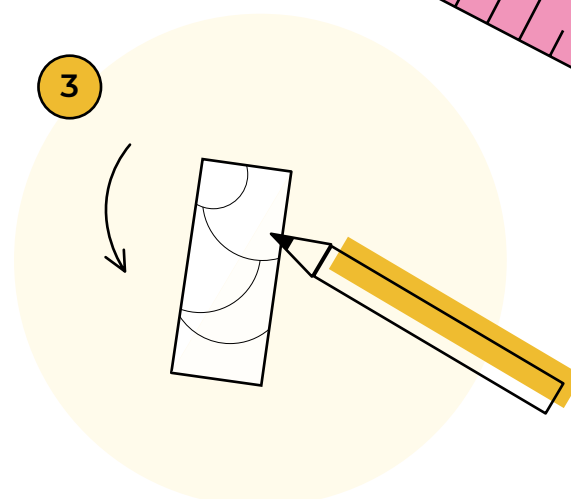
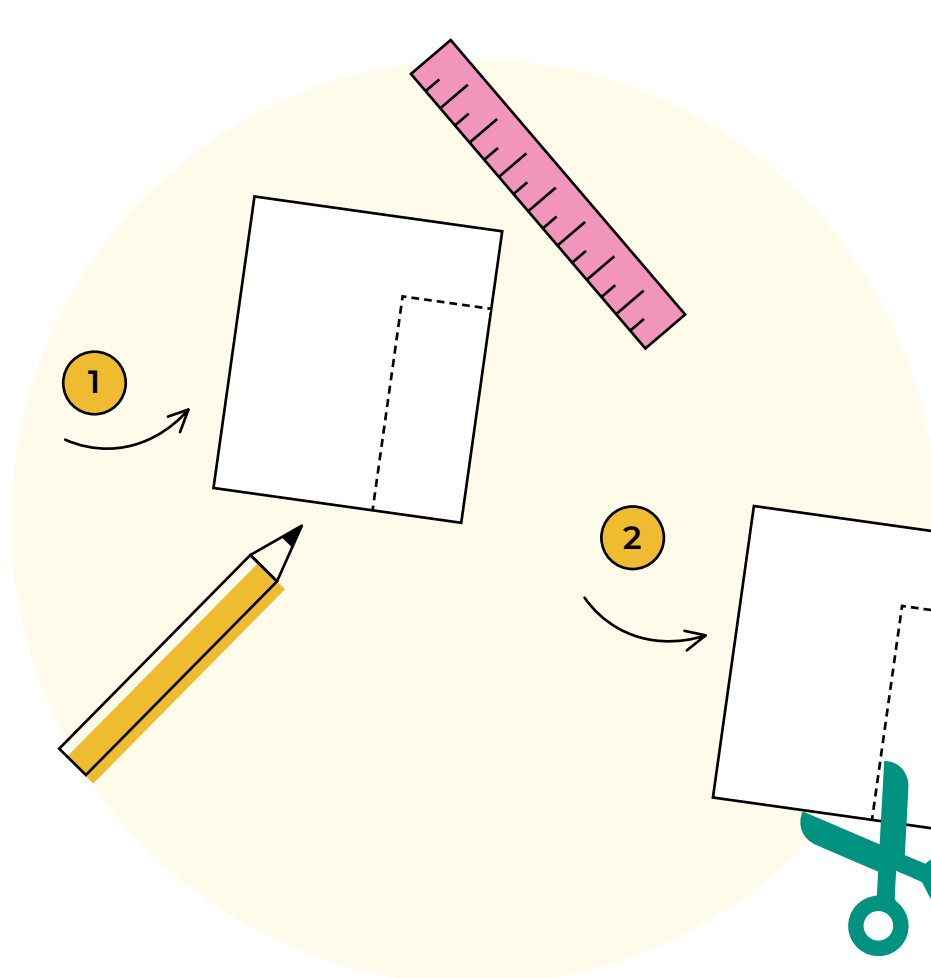
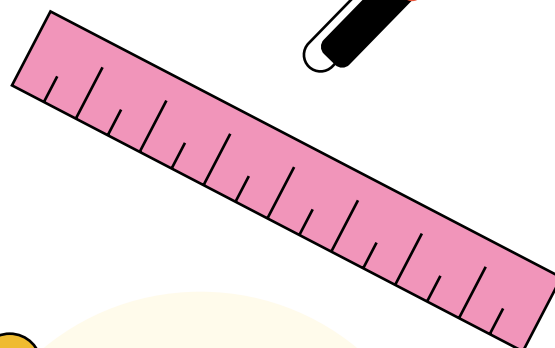
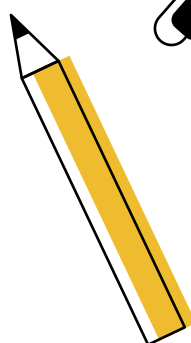
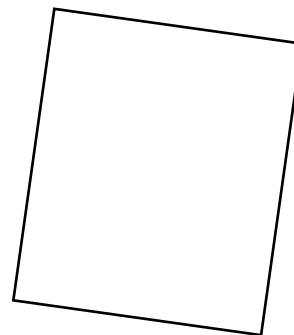
biały karton (bristol)

cienkopisy

ołówek

nożyczki

linijka

Aby posegregować książki, najłatwiej ułożyć je alfabetycznie tytułami lub nazwiskami autorów. **Wybierz pięć dowolnych książek z domowej biblioteki i spróbuj je tak ułożyć.**

Możesz zrobić zakładki do książek z inicjałami imion dla całej swojej rodziny. Użyj liter powyżej. Możesz je wyciąć i nakleić lub odrysować.

Ogrody

Ogrody królewskie pełniły różne funkcje:

reprezentacyjną

latem odbywały się tam bale,
koncerty i pokazy

użytkową

uprawiano warzywa i owoce

estetyczną

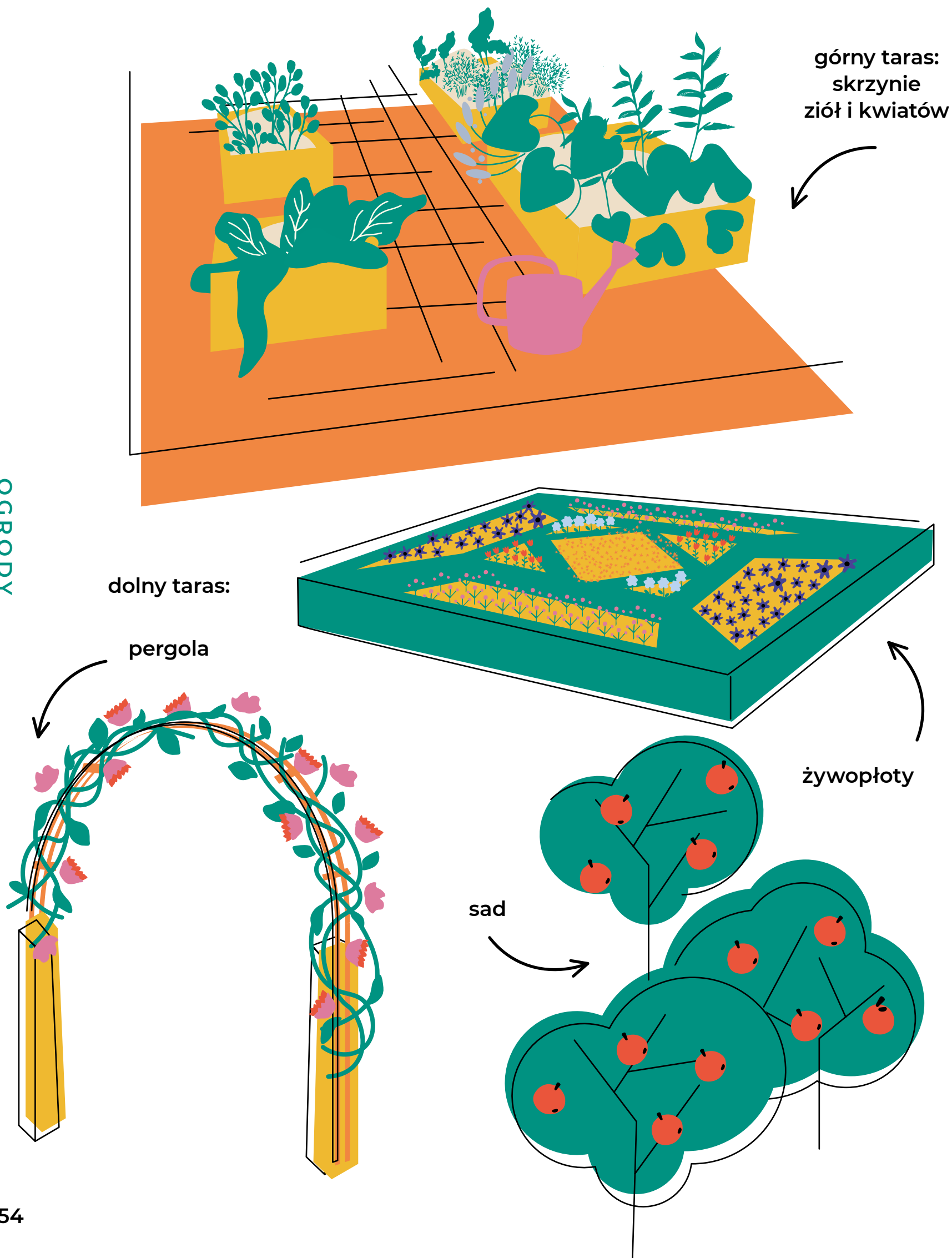
były pięknym elementem
zamków i pałaców

rekreacyjną

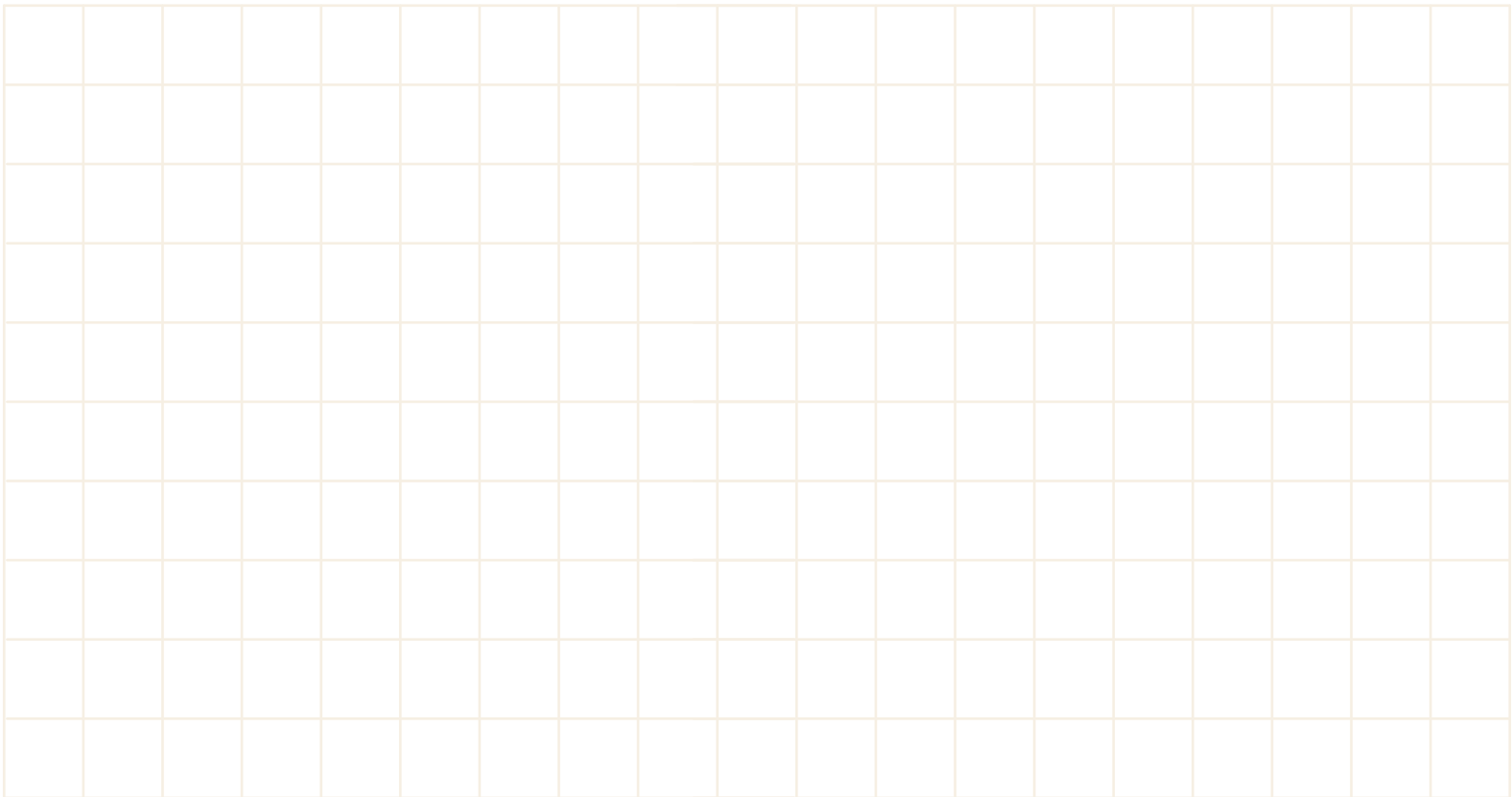
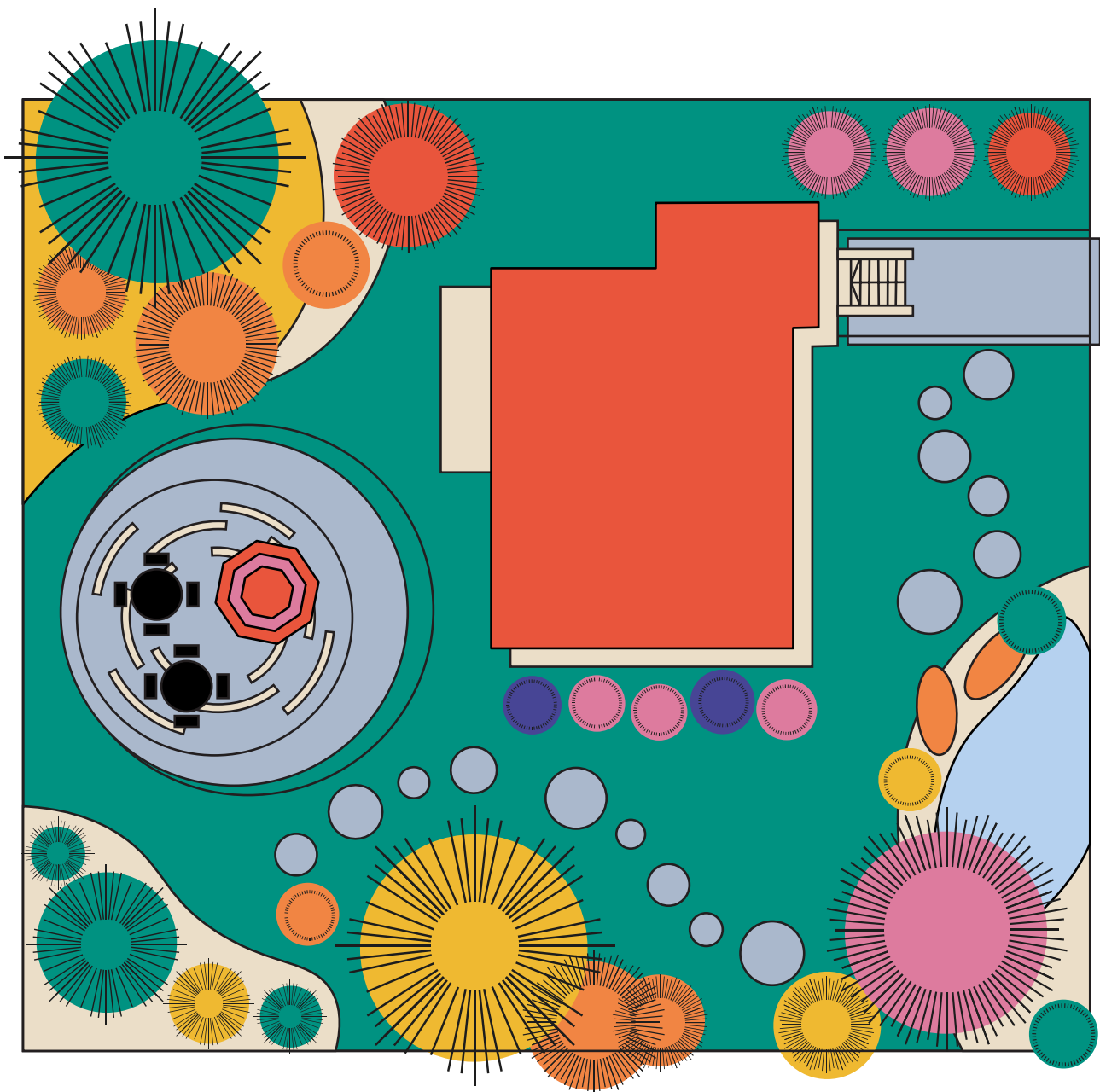
grano w berka, ciuciubabkę

Na Wawelu ogrody w typie renesansowym zostały założone za czasów królowej Bony.
Na górnym tarasie w drewnianych skrzyniach uprawiano zioła i kwiaty.

Na dolnym tarasie znajdowały się dokładnie przycięte żywopłoty, pergola opleciona różą i niewielki sad z jabłkami.

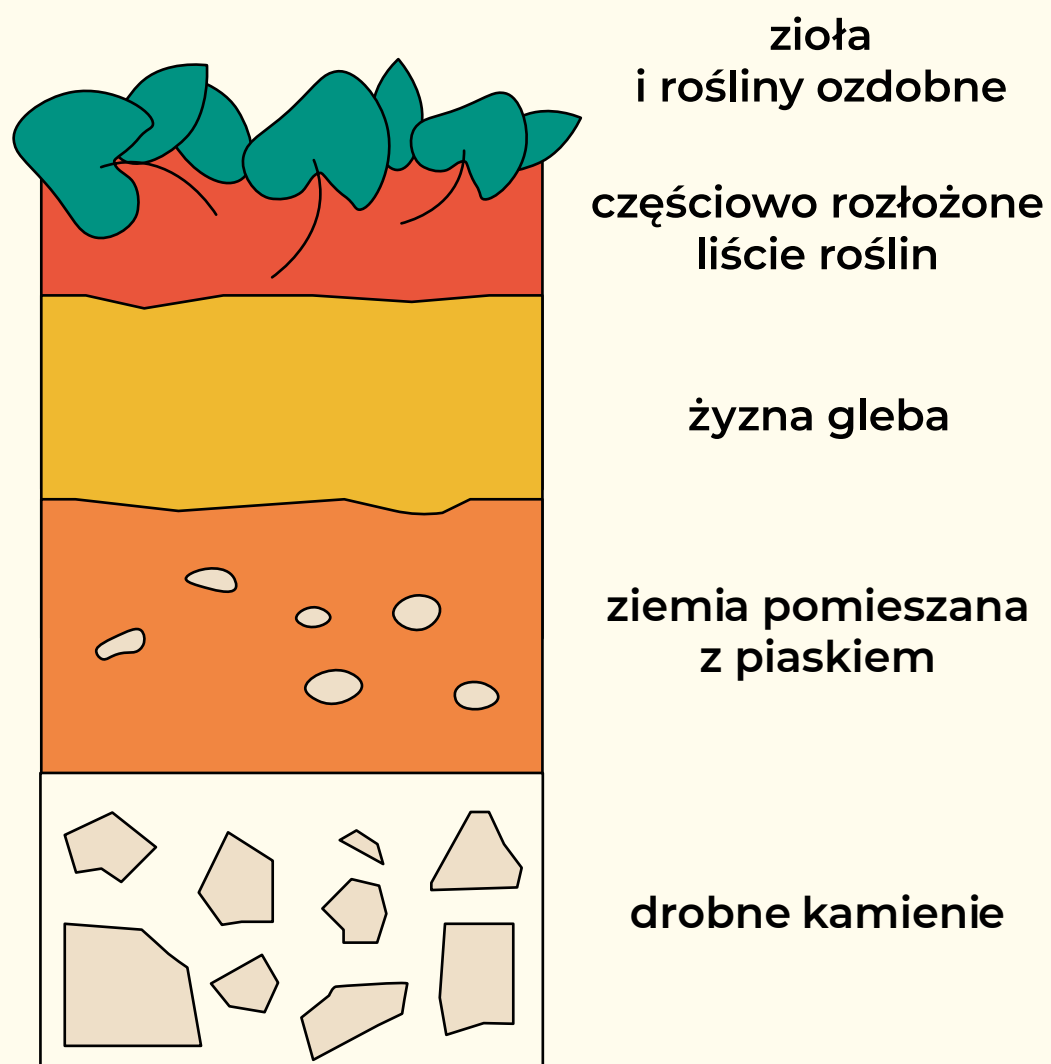

Zaprojektuj własny ogród z altaną, pergolą, ławeczką i oczkiem wodnym.

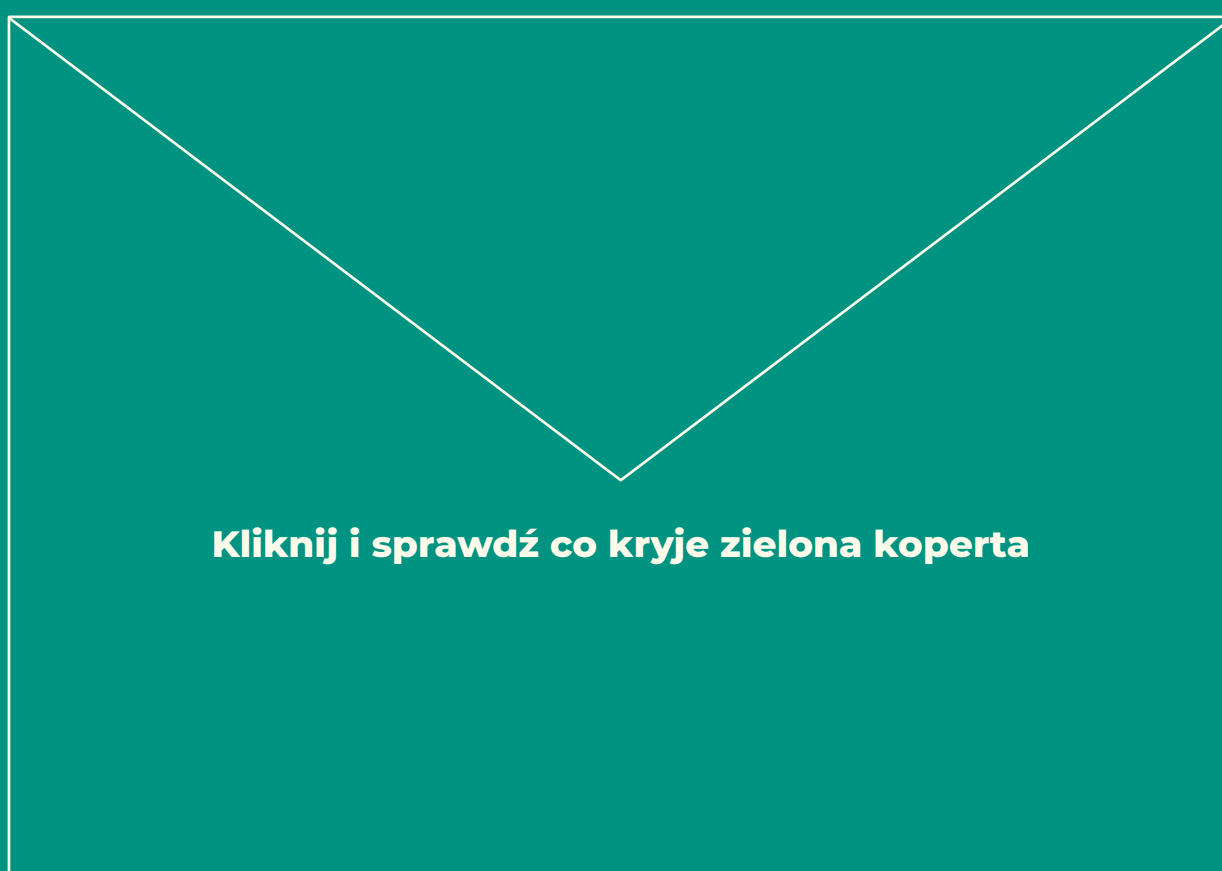

**Otwórz drewnianą donicę Bony i zobacz,
jak układają się warstwy ziemi, aby rośliny
mogły dobrze rosnać.**

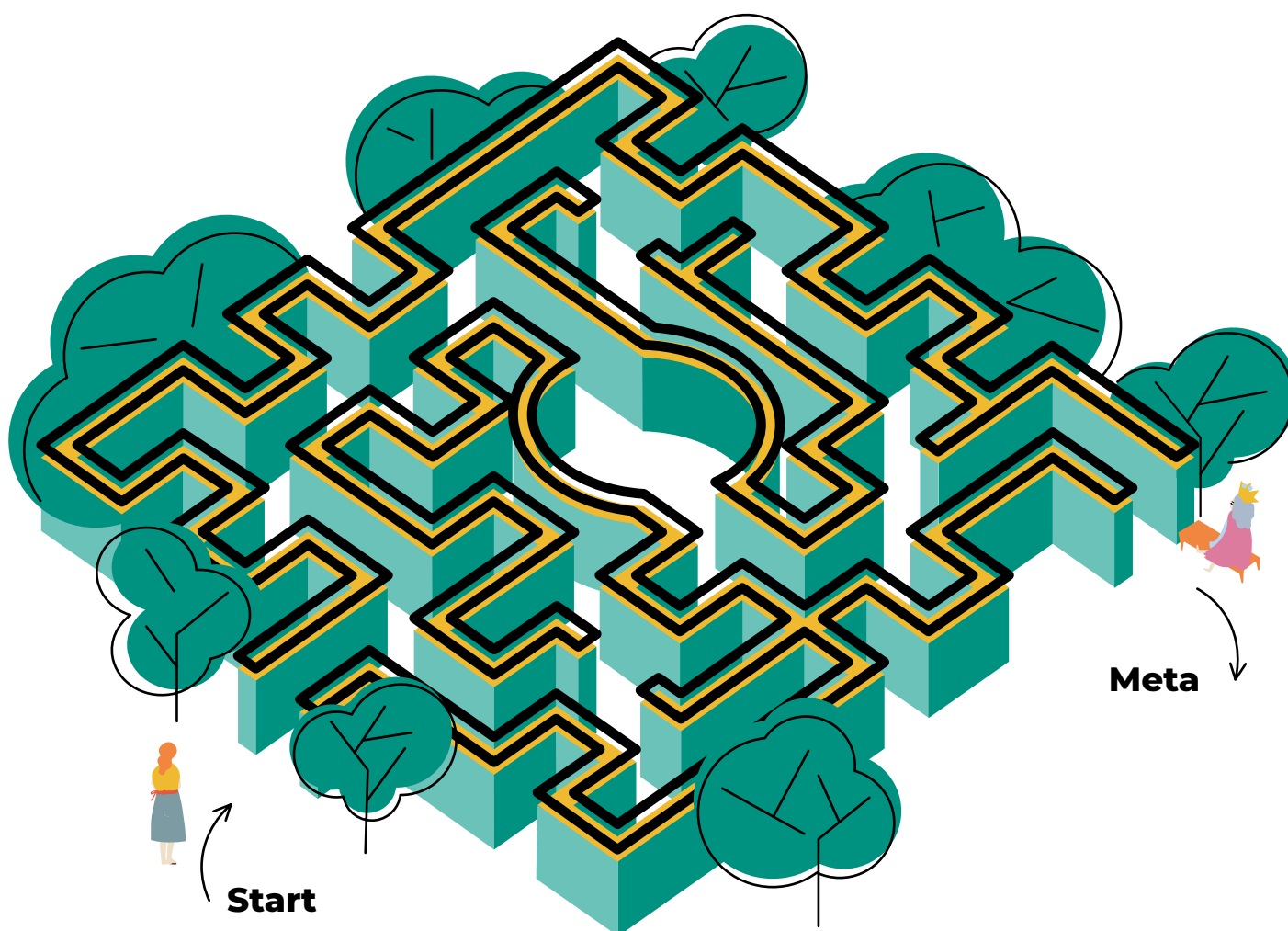

**Sam nadworny ogrodnik przesyła Ci instrukcje
jak w królewskim ogrodzie siano nasiona!**

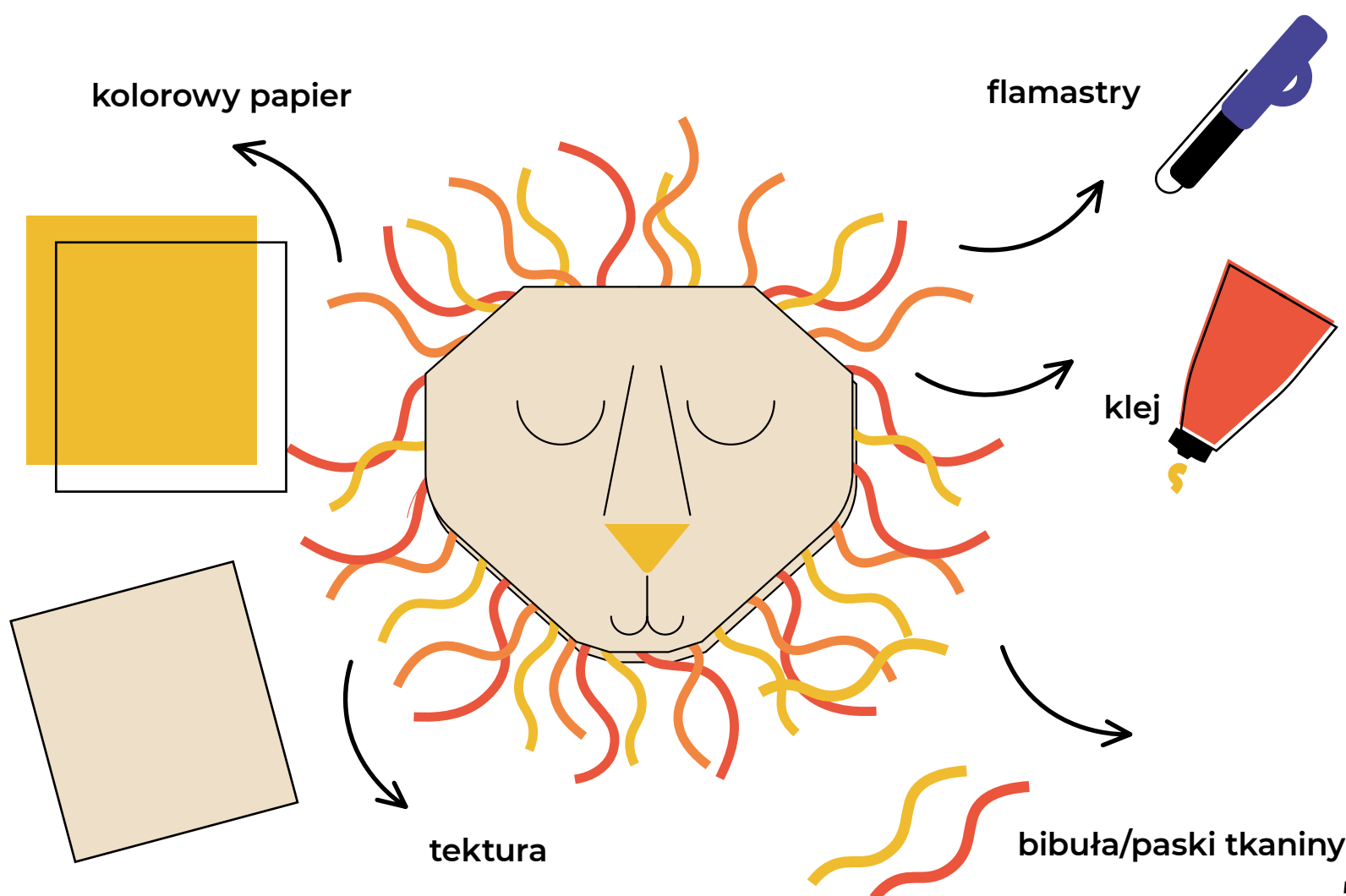

Kliknij i sprawdź co kryje zielona koperta

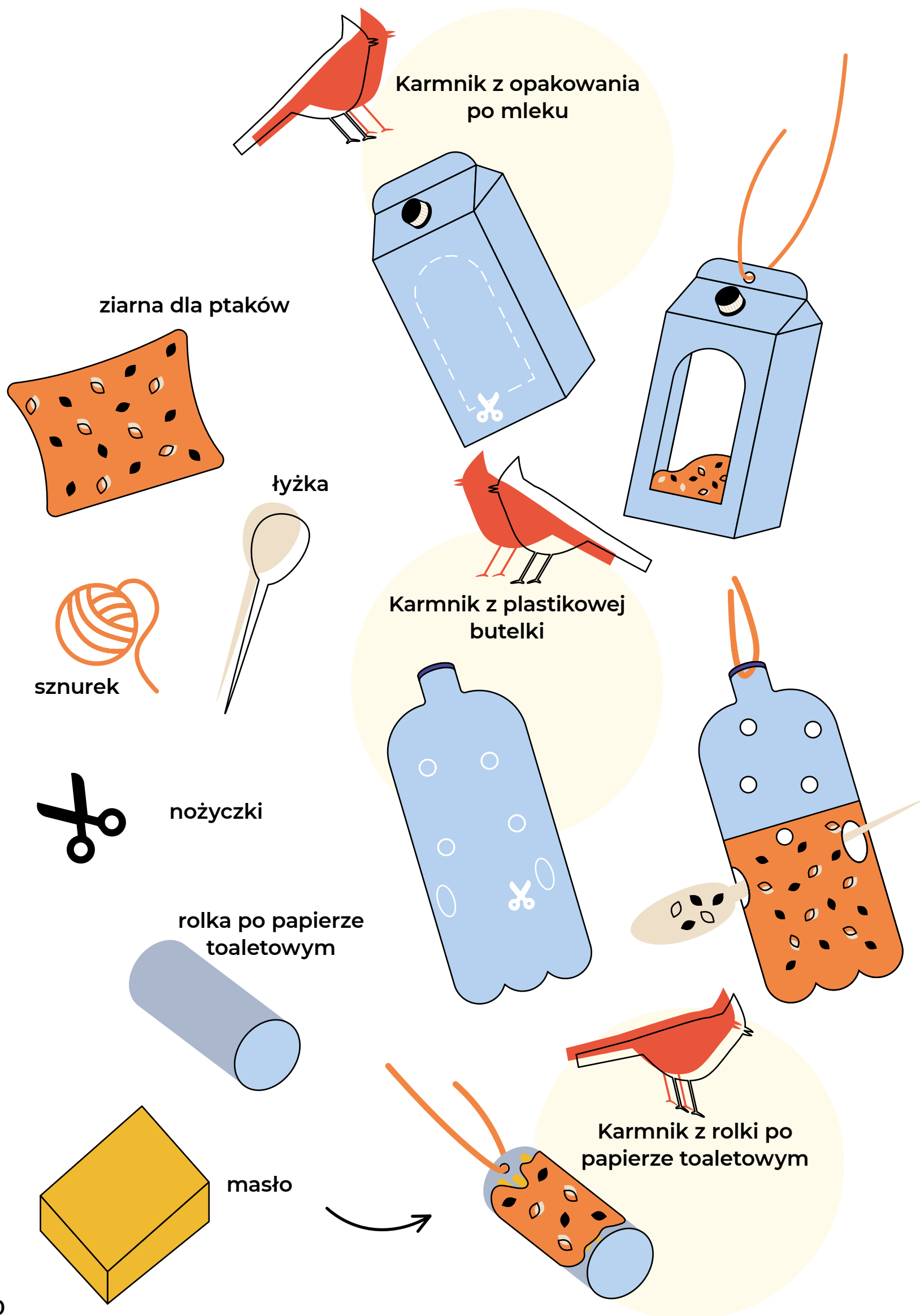
Dwórki nie mogą odnaleźć królowej, która zasnęła na ławce w ogrodzie.
Pomóż im odnaleźć drogę.

Z inicjatywy króla Zygmunta Starego w ogrodach wawelskich mieścił się zwierzyńiec. Król hodował wiele egzotycznych zwierząt, w tym nawet lwa!
Wykonaj go z papieru, bibuły i pasków tkaniny.

W zimie niektóre ptaki potrzebują dokarmiania. **Zrób dla nich karmnik.** Możesz powiesić go na gałęzi drzewa lub na balkonie. Karmnik musi być umieszczony na tyle wysoko, aby koty nie mogły dosięgnąć ptaków dziobiących ziarenka.

TEKST

Marta Graczyńska
Kama Guzik
Bogumiła Wiśniewska

REDAKCJA

Tomasz Pasteczka

FOTOGRAFIE

Regionalna Pracownia
Digitalizacji Małopolski Instytut Kultury, 2019

PROJEKT, OPRACOWANIE GRAFICZNE, RYSUNKI

Paulina Żurek

DRUK

Zakład Graficzny Colonel S.A.

Dofinansowano ze środków

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

© Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki
Kraków 2020

ISBN 978-83-66648-08-1

Kultura Dostępna online

[**KULTURA**
DOSTĘPNA

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**